

Mei 2017

Hoofdelijke omslag: gemeentelijke belasting 1851-1922

Haalbaarheidsonderzoek, Historische Steekproef Nederland (HSN)

Irene van Blerck
Sanne van den Dries

Onder begeleiding van:
IISG: Prof. Dr. Ulbe Bosma en Prof. Dr. Kees
Mandemakers
Radbout universiteit: Prof. Dr. J. Kok

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
Bespreking 1 ^e Rapport Hoofdelijke Omslag (2016)	3
Inventarisatie (online).....	6
Eerste zoekronde	6
Tweede zoekronde.....	8
Derde zoekronde	8
‘West’	10
‘Oost’	11
Conclusie Aanwezigheid Kohieren van de Hoofdelijke Omslag.....	13
Methode	15
Acces-bestand	15
Nijmegen	16
Druuten	18
Tilburg	19
Moergestel.....	22
Conclusie Steekproef	24
Kostenraming.....	25
Conclusie	28
Aanbevelingen	30
Aanbeveling 1: Toevoegen van de kohieren van de hoofdelijke omslag aan de HSN.....	30
Aanbeveling 2: Invoerprogramma	30
Bijlagen.....	32

Inleiding

In opdracht van de Historische Steekproef Nederland (HSN), onder de leiding van uitvoerend secretaris Professor Kees Mandemakers, zal een haalbaarheidsonderzoek worden gestart. Het beoogd doel van dit onderzoek is het inventariseren van de hoofdelijke omslag in 130 Nederlandse gemeenten. Waarna deze gegevens in een later stadium aan individuen uit de HSN gekoppeld zullen worden.

De hoofdelijke omslag was een belasting die van 1851 tot 1922 werd geheven op basis van het geschatte inkomen. De richtlijnen waarop men het inkomen schatte verschilde per gemeente. Zo kon het zijn dat in een gemeente het aantal dienstboden als indicator gebruikt werd, terwijl er in een naburige gemeente naar de inkomsten van vaste eigendommen werd gekeken. Met de hoofdelijke omslag, feitelijk een gemeentelijke belasting, werd het plaatselijk bestuur bekostigd.

Door de toevoeging van de hoofdelijke omslagen aan de HSN wordt er een nieuwe sociaaleconomische indicator gecreëerd, die een beter beeld zal schetsen van de differentiatie in inkomen binnen de verschillende beroepen/beroepsgroepen. Zo kan bijvoorbeeld, de term 'boer' gedefinieerd worden als een kleine zelfvoorzienende boer, maar kan het een boer kunnen zijn met meerdere landerijen. In tegenstelling tot de herenboer, zal de keuterboer in veel gemeenten niet bijgedragen hebben aan de hoofdelijke omslag. Er was namelijk een belastingvrije voet, in andere woorden tot een bepaald inkomen hoefden burgers geen hoofdelijke omslag te betalen. Zo droegen er in Westdongeradeel (Fr.) maar 60% van de belastinggerechtigden mee aan de hoofdelijke omslag.

In dit rapport zal aangegeven worden in hoeverre de kohieren van de hoofdelijke omslag in de 130 onderzochte gemeenten aanwezig zijn. Daarnaast zal op basis van een kleine steekproef een uitspraak worden gedaan over de haalbaarheid van het toevoegen van de gegevens uit de kohieren van de hoofdelijke omslag aan de HSN. Tenslotte zullen er een tweetal aanbevelingen gedaan worden over de kohieren van de hoofdelijke omslag in relatie tot de HSN.

Bespreking 1^e Rapport Hoofdelijke Omslag (2016)

In 2016 is een begin gemaakt met het onderzoeken of het haalbaar is om de gegevens betreffende de hoofdelijke omslag toe te voegen aan de HSN.¹ Dit rapport dient als basis voor het huidige rapport wat voor u ligt. In dit deel zal kort besproken worden wat er vorig jaar is gebeurd en wat daaruit de conclusies zijn én hoe wij die in ons onderzoek als uitgangspunt hebben gebruikt.

Het onderzoek uit 2016 had vooraf de volgende drie doelen gesteld:

- Onderzoeken of de kohieren aanwezig zijn in de archieven
- Onderzoeken hoe de kohieren eruitzien en hoe deze zijn opgemaakt
- Een advies opstellen omtrent de mogelijkheden van toekomstig onderzoek

Daarbij hadden de auteurs van het eerste rapport vooraf bedacht om bij 75 gemeenten na te gaan of de kohieren aanwezig waren én hoe deze eruit zagen. Al snel bleek dit niet haalbaar en beperkte het onderzoek zich tot alleen de grote gemeenten in Nederland, twintig in totaal. De inventarisatie van de kohieren vond voor een groot deel online plaats. Nadat dit was gebeurd werd er besloten om voor bepaalde jaren kohieren aan te vragen en in te zien. Ze constateerden dat de aanwezigheid van de kohieren erg varieerde per archief. Daarnaast merkten ze op dat de kohieren qua opmaak meer verschillen dan overeenkomsten vertoonden. De gegevens over de aanwezigheid werden vervolgens in tabellen gegoten, waarbij de focus lag op de aanwezigheid van de kohieren in een bepaalde periode. Tevens was er een inventarisatietabel opgenomen met de specifieke gegevens voor de onderzochte twintig gemeentes. Ze stelden vast dat er in totaal negen manieren zijn om een kohier in te delen. Het rapport gaat daarna in op het opzoeken van personen in de kohieren, dit gebeurt op basis van een inschatting aangezien het niet empirisch getest is. Hierin biedt dit huidige rapport uitkomst. Het rapport uit 2016 wordt afgesloten met een viertal conclusies en aanbevelingen:

- Grote verschillen in aanwezigheid van de kohieren
- Uiterlijke vorm van de hoofdelijke omslag vertoonde veel variaties
- Vervolgonderzoek nodig voordat er bepaald kan worden of dat de kohieren aan de HSN toegevoegd kunnen worden

---

¹ Tim Thijs en Marco van Tiggelen, *Verkennd onderzoek naar kohieren van de hoofdelijke omslag ten dienste van de Historische steekproef Nederland* (Nijmegen, 2016).

- Raadzaam om vooraf contact met het archief op te nemen

De derde conclusie is eigenlijk het startpunt geweest voor het huidige haalbaarheidsonderzoek. Daarnaast richtte het onderzoek uit 2016 zich alleen maar op een twintigtal grote gemeenten in Nederland. Het was voor het huidig onderzoek de taak om ook plattelandsgemeenten te onderzoeken en daarbij te bekijken hoe het met de aanwezigheid van de kohieren van de hoofdelijke omslag gesteld was. Kort gezegd heeft het rapport uit 2016 een duidelijke lijn uitgezet van wat er nog moest gebeuren voordat er een gegrond advies gegeven kon worden over het toevoegen van de kohieren van de hoofdelijke omslag aan de HSN.

Inventarisatie van de kohieren van de hoofdelijke omslag

Introductie

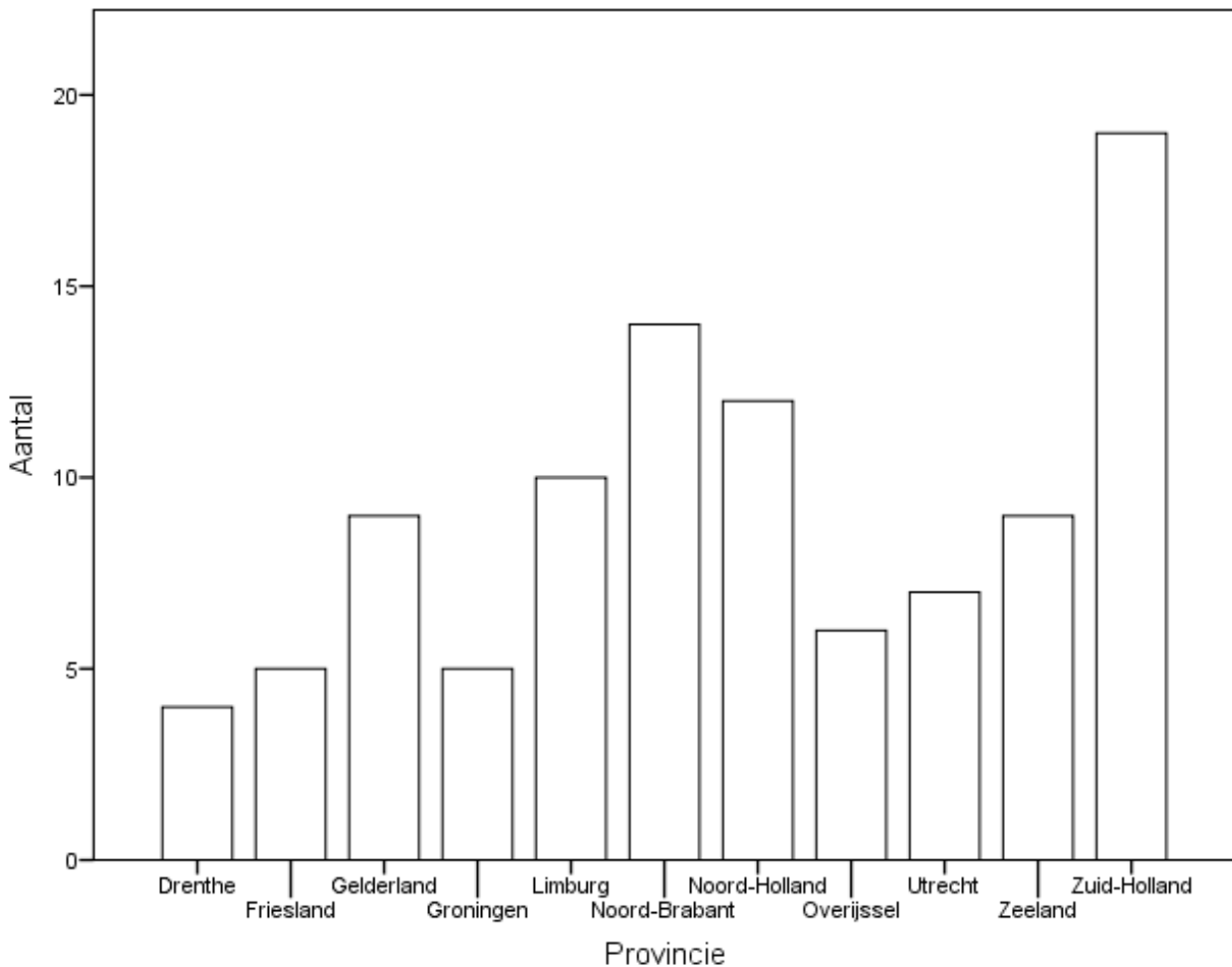
Het uitgangspunt van de inventarisatie van de kohieren van de hoofdelijke omslag was de steekproef op basis van de gemeenten, die in de HSN zijn opgenomen, zie tabel 1 (bijlage I). In deze steekproef zijn de gemeenten gecodeerd met '1' of '2'. Gemeenten gecodeerd met '1' waren grotere stadsgemeenten, in tegenstelling tot de gemeenten gecodeerd met '2', dit waren de zogenaamde plattelandsgemeenten. In eerste instantie lag de focus van dit onderzoek op de gemeenten met code '2'. Dit betekende dat er in totaal van honderd gemeenten onderzocht moest worden of de kohieren van de hoofdelijke omslag aanwezig waren in het archief. Op basis van de geografische ligging, oost en west, zijn de gemeenten opgedeeld. Daarbij vormden de gemeenten in de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland en Limburg tezamen de categorie 'oost'. De gemeenten in de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Utrecht vormden tezamen de categorie 'west'. Er zaten geen gemeenten uit Flevoland in de steekproef, vandaar de ongelijke verdeling. Ondanks dat categorie 'oost' zes provincies bevat en categorie 'west' slechts vijf, is het aantal gemeenten in categorie 'west' hoger dan in 'oost'. Zoals momenteel nog steeds het geval is, woonden er in de 19^e eeuw meer mensen in het westen van het land. Dit verklaart mede het verschil in aantal gemeenten per provincie.

In staafdiagram 'Gemeenten met code '2' per provincie' is de precieze verdeling van de gemeenten per provincie te zien. In totaal vielen er 61 kleine tot middelgrote gemeenten onder categorie 'west' en 39 onder categorie 'oost'. Deze verdeling werd niet alleen maar gemaakt op basis van de geografische ligging van de gemeenten, maar ook op basis van de geografische ligging ten opzichte van de onderzoekers.²

---

² Doordat beide onderzoekers andere woonplaatsen hebben, respectievelijk Breda en Nijmegen, is op basis daarvan besloten om de provincies in te delen op de manier die hierboven is uitgelegd.

Gemeenten met code '2' per provincie

Inventarisatie (online)

Nadat de verdeling was gemaakt kon de inventarisatie van de kohieren van de hoofdelijke omslag beginnen. De inventarisatie was in eerste instantie gebaseerd op de gemeenten met code '2'. Van tevoren is er vastgesteld dat het grootste gedeelte van de inventarisatie online zou plaatsvinden. Er zijn in totaal vier zoekrondes geweest voordat de gehele inventarisatie compleet was.

Eerste zoekronde

Deze zoekronde vond voornamelijk online plaats. Aan de hand van de overzichtssite www.archieven.nl werd in eerste instantie gezocht naar de kohieren van de hoofdelijke omslag. Om de het slagingspercentage zo hoog mogelijk te houden werden er verschillende zoektermen gebruikt: 'kohieren van de hoofdelijke omslag+ naam desbetreffende gemeente', 'kohieren', 'persoonlijke belasting', 'personele omslag' en 'gemeentearchief 'naam

gemeente'. Via de site werd er doorverwezen naar het desbetreffende archief waar de kohieren van de hoofdelijke omslag lagen. Uit de verkregen informatie van het IISG kwam na naar voren dat er voornamelijk naar een gemeentebestuur archief gezocht moest worden. De hoofdelijke omslag was immers een vorm van gemeentelijke belasting en zou dus logischerwijs in het gemeentebestuur archief van de desbetreffende gemeente moeten liggen.

Als de site een hit gaf, dan was het van belang om de volgende gegevens te noteren van het archiefstuk: archief, archiefvormer, naam archiefmap, naam eventuele sub map, inventarisnummer en periode. In deze eerste zoekronde werd al snel duidelijk hoe verschillend de archieven in Nederland zijn ingericht. De kohieren van de hoofdelijke omslag zijn in de verschillende archieven in andere mappen te vinden. Voornamelijk stonden ze online bij de 'bijzondere zaken' map van een gemeentearchief. Binnen deze 'bijzondere zaken' stonden vele andere mappen. Onder 'financiën' of 'belastingen' werd vaak de hoofdelijke omslag gevonden. Maar dit was zeker niet altijd het geval, de kohieren konden soms ook zijn ingedeeld als bijlagen bij de gemeenterekening. Natuurlijk stopte de zoektocht in de eerste ronde niet als de overzichtssite niks opleverde. Via andere regionale of provinciale archiefsites werd dan verder gezocht naar de kohieren van de desbetreffende gemeenten. Vaak werden ze dan wel gevonden. Er zijn namelijk een aantal regio's waar de archieven niet zijn aangesloten bij de overzichtssite. Dit was het geval bij de kleine gemeenten in Friesland, Drenthe en specifiek rondom Zutphen.

Op basis van de gevonden gegevens zijn per gemeente de kolommen van de tabel ingevuld. Een extra toegevoegde kolom was 'opmerkingen', hierdoor kwam er meer ruimte om ook eventuele kanttekeningen bij een online inventarisatie te plaatsen. Niet altijd was het even duidelijk of er nu echt kohieren van de hoofdelijke omslag genoemd werden, of dat het slechts ging om bezwaarbrieven, aantekeningen van gemeenteraad of simpelweg opmerkingen van de gemeenteambtenaar die over de notatie van de hoofdelijke omslag ging. Soms was het namelijk niet mogelijk om erachter te komen wat er precies in een map zat. Een aantal keren was er slechts een Pdf-bestand beschikbaar van een gemeentearchief, waarbij er alleen 'hoofdelijke omslag' stond, zonder verdere informatie of daar ook echt de kohieren bij zaten. Op basis van de gevonden gegevens uit de eerste zoekronde werden er met 'ja', 'nee', 'deels' en 'mogelijk/onduidelijk' aangegeven in hoeverre de kohieren van de hoofdelijke omslag van een gemeente aanwezig waren. In deze eerste zoekronde lag de focus

op de gemeenten met code '2'. Van de honderd bekeken gemeenten met deze code hebben we van ongeveer de helft de kohieren van de hoofdelijke omslag kunnen vinden.

Tweede zoekronde

In deze fase van de inventarisatie lag de nadruk op de nog niet gevonden kohieren van de gemeenten met code '2'. Dit waren er in totaal dus vijftig verdeeld over de categorieën 'oost' en 'west'. In deze ronde werden de gemeenten en archieven benaderd waarvan de kohieren van de hoofdelijke omslag nog niet gevonden waren. Door middel van telefonisch en email contact werd er verhelderingen geboden over soms ontbrekende inventarisatie van de kohieren of de missende kohieren van de hoofdelijke omslag. Door sommige archiefinstanties werd niet altijd even snel gereageerd, vandaar dat deze fase van de inventarisatie zich over enkele weken uitspreidde. Daarnaast werd er nog intensiever gezocht via meerdere sites. Zo zijn er enkele gemeenten, die niet zijn aangesloten bij een groter archief, maar nog zelf hun gemeentearchief bewaren. Uiteindelijk werd er toch een hele hoop informatie verkregen via het contact met de archieven. Van de vijftig niet gevonden kohieren van de desbetreffende gemeenten was het, op een paar na, duidelijk of de kohieren aanwezig waren of niet.

Derde zoekronde

Deze laatste ronde richtte zich voornamelijk op de gemeenten met code '1'. Er is tijdens de inventarisatie besloten om ook deze gemeenten aan de inventarisatielijst toe te voegen, aangezien er dan een zo compleet mogelijke inventarisatie tot stand zou komen. De gemeenten met code '1' zijn grote stedelijke gemeenten, dit betekende dat het vinden van de kohieren van de hoofdelijke omslag een stuk gemakkelijker ging.

Eerst werd er wederom gezocht via de overzichtssite www.archieven.nl waar relatief veel werd gevonden. Via de andere regionale en provinciale sites werden de overige gemeenten gevonden. Aan het einde van deze zoekronde was de inventarisatie nagenoeg compleet. Bij de 130 onderzochte gemeenten is bij elke gemeente genoteerd of de kohieren aanwezig waren in het gemeentearchief en zo ja dan werd genoteerd in welke mate dat dan was. Tevens is, zoals eerder vermeld, ook de fysieke locatie van het archief genoteerd waar de kohieren (online) gevonden zijn. Met deze informatie is het mogelijk om de inventarisatie te gebruiken als een startpunt voor verder onderzoek. Zie tabel 2 en 3 (bijlage II) voor de complete inventarisatie. In het volgende deel van het haalbaarheidsonderzoek zijn de resultaten wat betreft de aanwezigheid van de kohieren uiteengezet.

Aanwezigheid Kohieren van de Hoofdelijke Omslag

Na de online inventarisatie is er besloten om te berekenen hoeveel procent van de kohieren van de hoofdelijke omslag aanwezig zijn in de (regionale) archieven van een specifieke stad of dorp. Plaatsen waarbij het onduidelijk was of er überhaupt kohieren aanwezig waren zijn niet in de analyse opgenomen.³ Een van de redenen waardoor het onduidelijk blijft of dat er kohieren aanwezig zijn, wordt veroorzaakt door het feit dat er bij een aantal gemeenten de gemeentearchieven nog niet geïnteriseerd zijn. Dit komt voornamelijk voor in de kleine dorpen. Na het analyseren van deze data vielen er verschillende zaken op. Ten eerste, werd het duidelijk dat in de helft van de gevallen er 25 of minder kohieren aanwezig waren. Bij 23,8% van de cases was er zelfs niet één kohier beschikbaar, zie tabel 4 (bijlage III). Een mogelijke reden hiervoor is bijvoorbeeld een brand in het gebouw waar het gemeentearchief in gevestigd is, zoals in Middelburg het geval was. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is het gemeentearchief van Middelburg door een geallieerd bombardement grotendeels verwoest. Ander redenen zouden kunnen zijn, het weggooiën van archiefstukken, omdat er simpelweg niet genoeg plaats in het archief is en verhuizingen waardoor archiefstukken kwijtraken. Verder heeft ongeveer 75% van de gemeenten 63 of meer kohieren in hun bezit, zie tabel 4 (bijlage III). Tot slot valt het op dat in de meeste gemeenten waarvan de kohieren niet compleet zijn, er voornamelijk kohieren aanwezig zijn uit de 20ste eeuw.

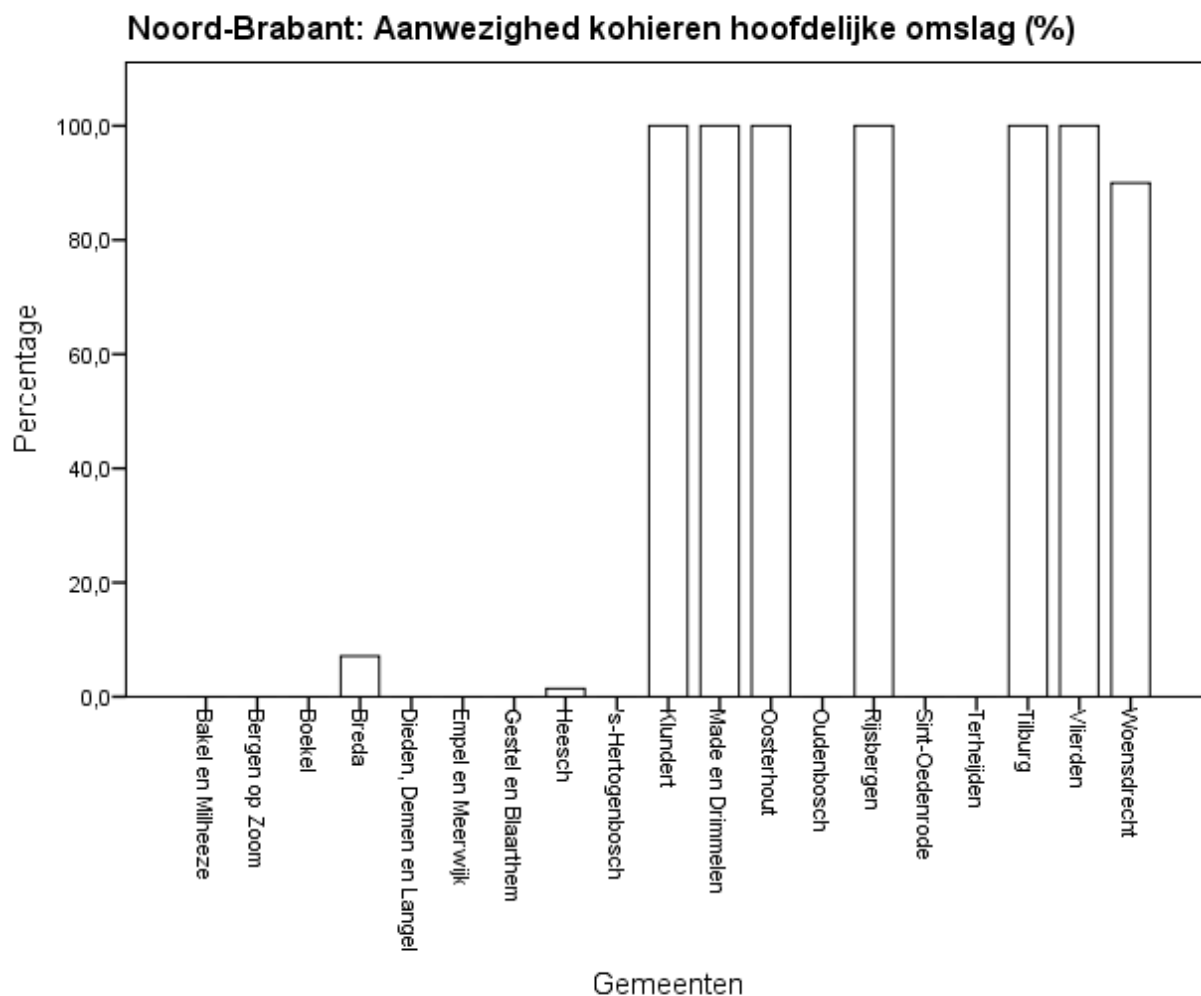
In het volgende deel zijn voor vier provincies de aanwezigheid van de kohieren van de hoofdelijke omslag in percentages uiteengezet in staafdiagrammen. Deze vier provincies zijn uitgekozen omdat ze ofwel een opvallend of kenmerkend verschijnsel tonen. Het is helaas niet mogelijk om in de kaders van dit haalbaarheidsonderzoek voor alle twaalf provincies de staafdiagrammen toe te lichten. Van de overige provincies zijn in bijlage IV de staafdiagrammen toegevoegd.

---

³ De volgende steden en dorpen zijn niet opgenomen in de analyse: Diepenheim, Giethoorn, Holten, Bemmelen, Deil, Echteld, Putten, 's-Gravenambacht en Koewacht

'West'

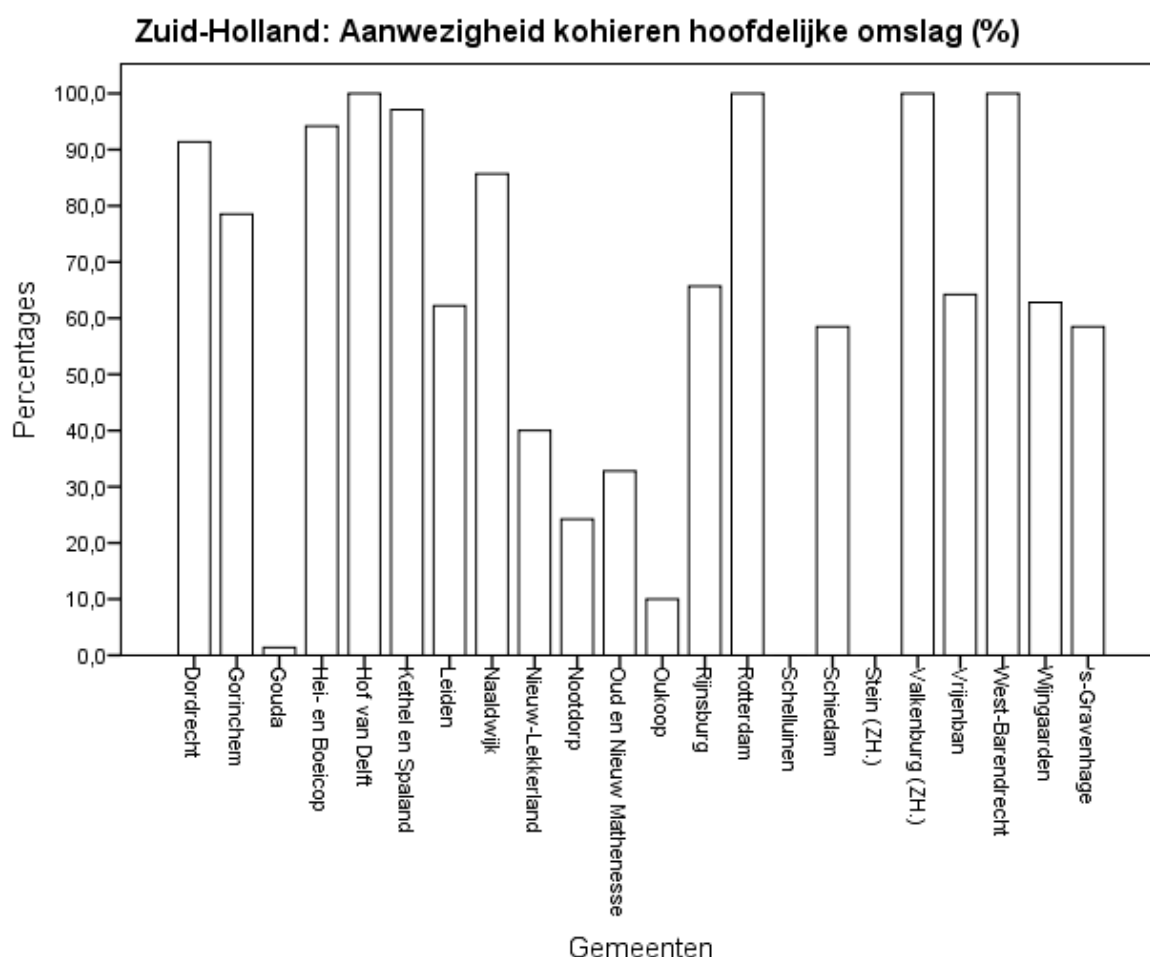
In het staafdiagram van de kohieren van de hoofdelijke omslag van de gemeenten in Noord-Brabant valt er grofweg een onderscheid te maken tussen plaatsen waar het archief niet over een kohier beschikt, of een archief die beschikt over alle kohieren van de hoofdelijke omslag. Verder valt er uit het staafdiagram af te lezen dat het voornamelijk plaatsen die in West-Brabant zijn die complete jaargangen hebben. Een uitzondering hierop is de stad Breda met

vijf aanwezige kohieren, wat zich vertaalt in 7,1%. Daarnaast is er, betreffende de aanwezigheid of afwezigheid van kohieren, geen significant verschil te bekennen tussen de grote steden en de middelgrote steden/kleine dorpen in de steekproef.

Bij het staafdiagram van de aanwezigheid van de kohieren in Zuid-Holland valt op dat er maar twee plaatsen zijn die niet over kohieren beschikken. Naast Gouda, die er slechts één heeft, zijn de andere gemeenten in Zuid-Holland wat betreft de aanwezigheid van de kohieren vrij volledig. Het percentage ligt haast bij alle plaatsen boven de 50%. Er zijn ook enkele steden

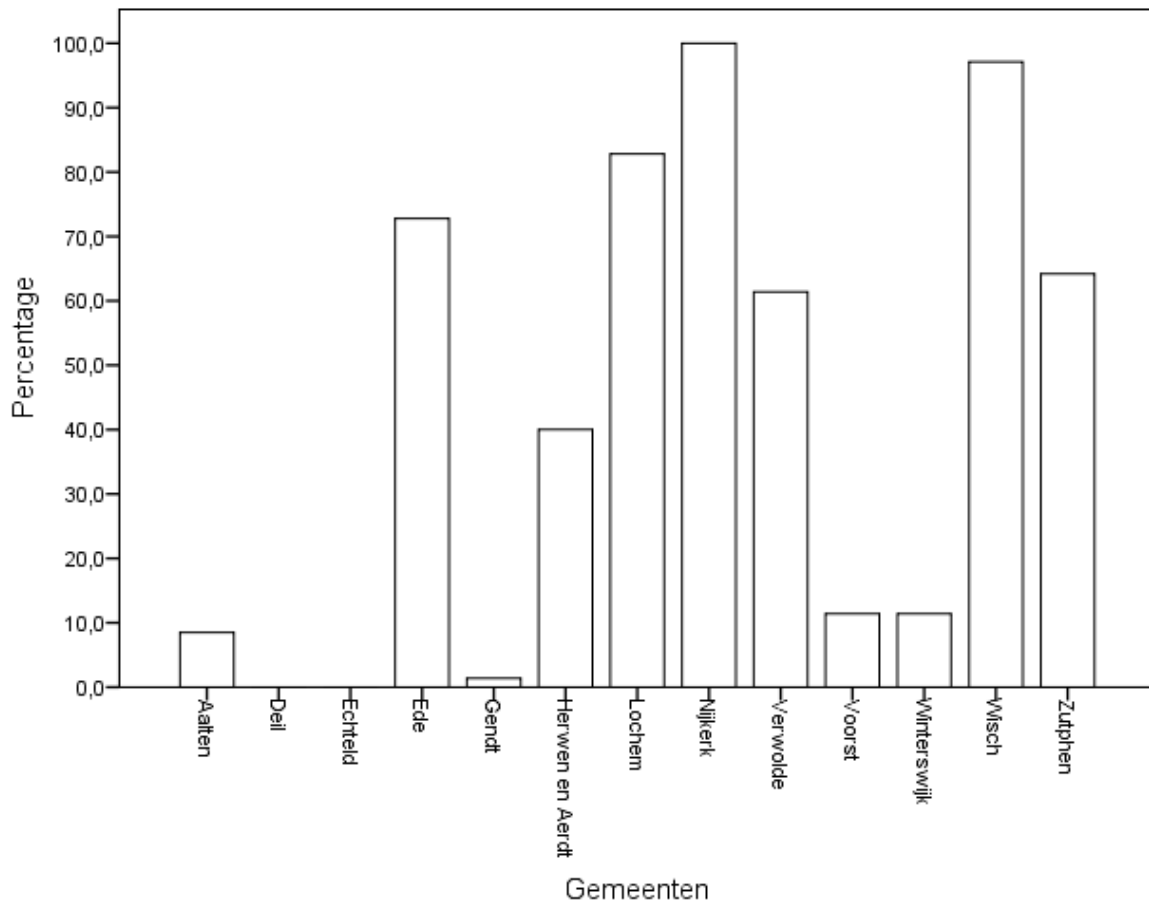
die tussen de tien en veertig procent zitten, zoals de gemeente Oukoup (10,0%), Nieuw-lekkerland (40,0%). Deze mate van verscheidenheid betreffende de aanwezigheid van de kohieren van de hoofdelijke omslag is opvallend voor een stedelijke regio als Zuid-Holland. Er werd dus binnen één provincie op zeer verschillende manieren omgegaan met het bewaren van de kohieren van de hoofdelijke omslag.

'Oost'

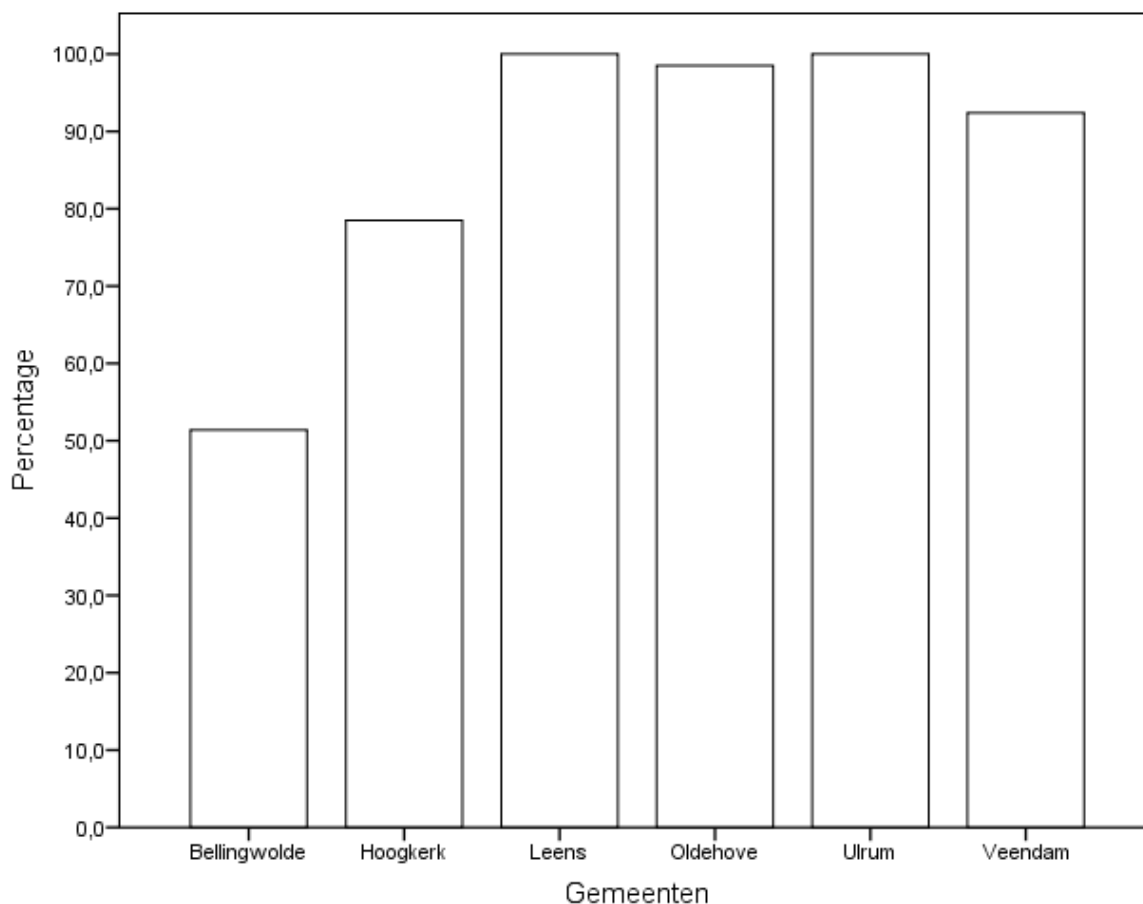
Bij het bekijken van het staafdiagram van provincie Gelderland valt op dat de aanwezigheid van de kohieren in de verschillende dorpen en steden in hoge mate fluctueert. Van de dertien gemeenten zijn er maar liefst zes waarbij minder dan 20% procent aanwezig van de kohieren. Er zijn er zelfs twee waarvan er überhaupt geen kohieren zijn. Er is eigenlijk maar één plaats, Herwen en Aerdt, waarvan de aanwezigheid van de kohieren als middenmoot aangegeven kan worden. Bij de andere zes steden is de aanwezigheid ver boven 70% procent. Het is dus opvallen dat binnen één provincie de mate waarin de kohieren aanwezig zijn zo erg verschillend is.

Gelderland: Aanwezigheid kohieren hoofdelijke omslag (%)

Het staafdiagram van de provincie Groningen toont in tegenstelling tot het staafdiagram van Gelderland een heel ander beeld. Weliswaar zijn er maar slechts zes gemeenten die van de steekproef in de provincie Groningen vallen, maar de resultaten van deze gemeenten zijn wederom opvallend. Dit keer wel opvallend om een andere reden dan in Gelderland. De aanwezigheid van de kohieren in de Groningen is ontzettend hoog. Het laagste percentage ligt net boven de vijftig procent, de rest van de steden zitten allemaal boven de 75%. Deze hoge mate van aanwezigheid van de kohieren is opvallend voor een provincie als Groningen, wat toch echt als plattelandsprovincie aangeduid mag worden. Gelderland is in vergelijking met Groningen in mindere mate een plattelandsprovincie, maar kan niet als een echt stedelijke regio worden aangeduid. Wél kent Gelderland in tegenstelling tot Groningen meerdere grote en middelgrote steden zoals Nijmegen, Arnhem, Wageningen en Zutphen. De aanwezigheid van de kohieren in de kleine plaatsen in Groningen is dus opvallend, aangezien de kohieren hier beter bewaard werden dan in een meer verstedelijkte provincie zoals Gelderland.

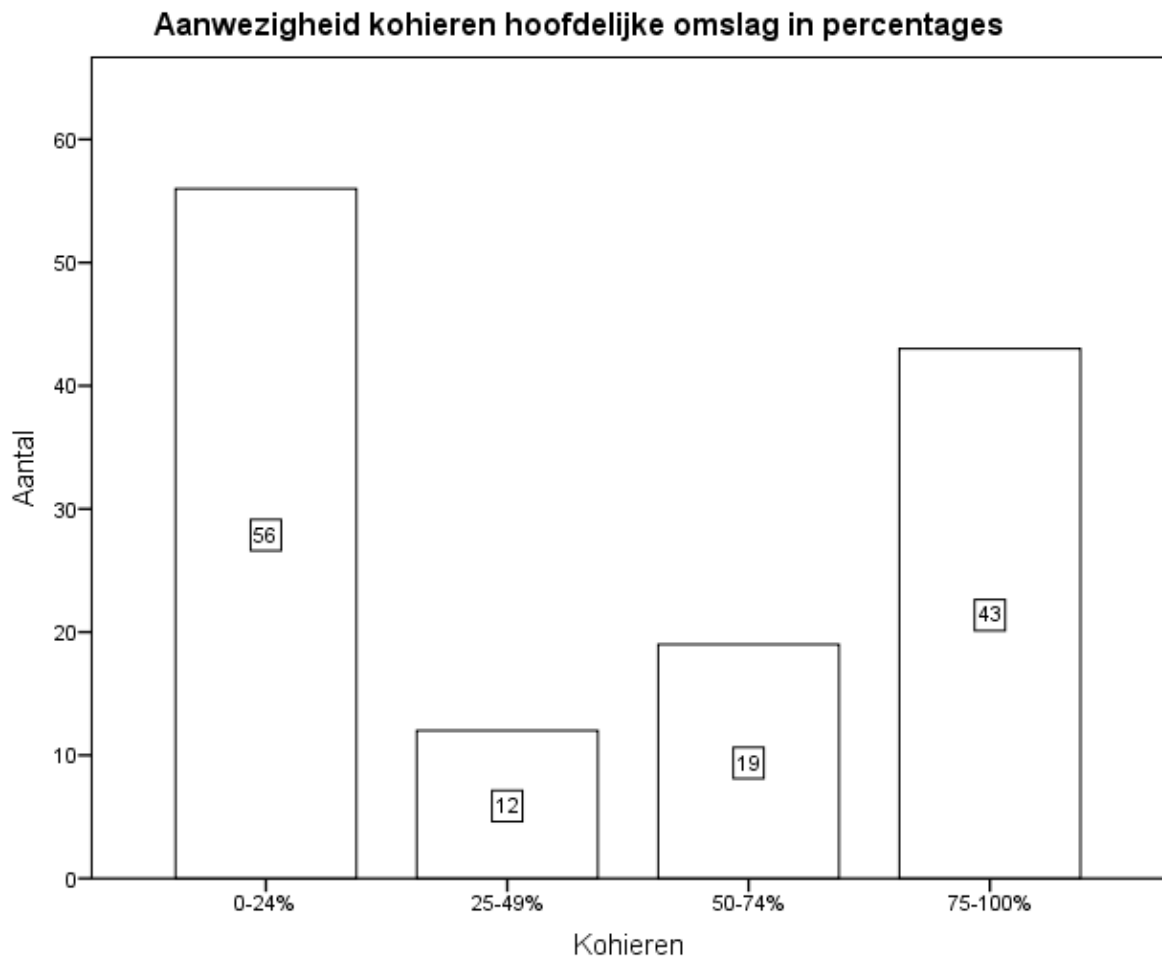
Groningen: Aanwezigheid kohieren hoofdelijke omslag (%)

Conclusie Aanwezigheid Kohieren van de Hoofdelijke Omslag

Aan de hand van de inventarisatielijst is er dus een inschatting gemaakt in hoeverre de kohieren aanwezig zijn. Dit is gedaan op basis van het aantal jaargangen dat beschikbaar was in het archief. In bijlage III is de frequentietabel te zien van de aanwezigheid van de kohieren van de hoofdelijke omslag. Op basis van deze tabel is de volgende staafdiagram gemaakt de verdeling van de aanwezigheid van alle gevonden kohieren van de hoofdelijke omslag. Hierbij zijn vier categorieën gemaakt: '0-24%', '25-49%', '50-74%' en '75-100%'. Meteen in het oog springt het enorme aantal van de gemeenten waarbij de aanwezigheid van de kohieren tussen de 0 en 24 procent ligt. Van maar liefst 56 gemeenten zijn er dus een beperkt aantal kohieren aanwezig. Dit betekent in zoverre, dat het opzoeken van de personen om bijvoorbeeld de tien jaar bemoeilijkt wordt. Het ligt er namelijk maar net aan hoe in het archief van de desbetreffende gemeente, de kohieren van de hoofdelijke omslag zijn bewaard.

De volgende twee categorieën bestaan eigenlijk uit een kleine middenmoot, in totaal maar 31 gemeenten waarbij de kohieren tussen 25 en 74 procent aanwezig zijn. Opvallender is het hoge aantal gemeenten in de laatste categorie, dat maar liefst 43 gemeenten omvat. Er zijn dus in totaal 43 gemeenten waarbij er meer van 75 procent van de kohieren aanwezig zijn. Dit is een uitzonderlijk groot aantal, het aantal waarvan de kohieren tussen 0 en 24 procent aanwezig is, is weliswaar hoger, maar deze 43 gemeenten stemmen toch hoopvol.

Steekproef

Methode

Ten bate van het haalbaarheidsonderzoek is er gekozen om personen in de kohieren van de hoofdelijke omslag om de tien jaar te zoeken. Hierbij is als leidraad de data gekozen, die betrekking heeft op de periode dat personen op een en hetzelfde adres/wijk wonen. Bijvoorbeeld, als een persoon van 1880 tot 1893 in wijk A op nummer 223 woont dan zal er gezocht worden naar deze persoon in de kohieren van 1881 en 1891. Een persoon ieder jaar opzoeken bleek te tijdrovend en leverde niet de gewenste informatie. Een van de redenen om de hoofdelijke omslag te onderzoeken is om onder andere data te verzamelen, die gebruikt kan worden om de sociale mobiliteit of het gebrek hieraan in de Nederlandse samenleving aan te kunnen tonen. In de beperkte tijdsspanne van een jaar zullen er naar alle waarschijnlijkheid geen grote veranderingen plaatsvinden omtrent de sociaaleconomische positie van een persoon. Daarentegen, als men om de tien jaar zoekt is het aannemelijker dat de sociaaleconomische positie van een persoon ondertussen is veranderd. Zo kan men bijvoorbeeld in dit tijdsbestek een andere occupatie krijgen of weduwnaar/weduwe worden. Om deze aanname te onderbouwen is er voor gekozen om naar 3 personen in de kohieren van de volgende drie opvolgende jaargangen te kijken; 1891, 1892 en 1893. Uit deze mini-steekproef is gebleken dat het bedrag te betalen aan hoofdelijke omslag nauwelijks veranderde in de drie desbetreffende jaren. Zo betaald C. Mommers in 1891 4000 gulden, in 1892 3500 gulden en 1891 weer 4000 gulden.

Verder is er in het haalbaarheidsonderzoek voor gekozen, indien er twijfels waren betreffende de identiteit van een persoon uit de steekproef deze niet op te nemen in het Access-bestand. Voorbeelden hiervan zijn, sterk verbasterde achternamen over de loop van decennia en voornamen, die niet met zekerheid afgeleid konden worden uit de doopnamen genoteerd in het bestand met de steekproef. Tot slot, zijn personen die doorgestreept of anderszins aangepast waren in de kohieren, tot zo ver dat mogelijk was, alsnog toegevoegd aan het Access-bestand. Veelal is hier een aantekening over gemaakt in de opmerkingen sectie van het laatstgenoemde bestand.

Acces-bestand

We hebben ervoor gekozen om de gevonden personen in een Access-bestand te noteren. Dit bestand hebben we aan de hand van codes gestructureerd. In bijlage V staat het codeboek

wat we hebben gebruikt voor het invoeren van de gegevens. Het was van belang om de ID-nummers uit de steekproef over te nemen in ons Access-bestand, op deze manier kunnen de personen aan elkaar gekoppeld worden. Binnen het Access-bestand is er een onderscheid te maken tussen de kolommen die voort zijn gekomen uit de kohieren en de kolommen die we zelf hebben toegevoegd. ID-nummer, functie, jaartal, inventarisnummer, archief, sekse, en opmerkingen hebben we zelf, ten behoeve van de duidelijkheid van het bestand, toegevoegd. Daarnaast is er op de kleinst mogelijke eenheid uitgesplitst. Dit betekent dat in het bestand de naam van een persoon is opgesplitst in drie eenheden: voornaam, tussenvoegsel en achternaam. Op deze manier kan er makkelijk geselecteerd worden op één van deze eenheden. Zo kan bijvoorbeeld iedereen met dezelfde achternaam eruit gefilterd worden.

Nijmegen

De steekproef van Nijmegen omvat 1332 personen, die geclassificeerd worden als 'vader (of moeder na overlijden vader) van onderzoekspersoon', gelabeld 'HOOFD'; 248 personen, die geclassificeerd worden als 'onderzoekspersoon woont in bij een familie en is ouder dan 20', gelabeld ('OP'); 287 personen, die geclassificeerd worden als 'het mannelijke hoofd van de familie is de onderzoekspersoon en is ouder dan 20', gelabeld ('HOOFD=OP'); 208 personen, die geclassificeerd worden als 'de vrouw van het hoofd van het huishouden is de onderzoekspersoon', gelabeld ('VROUW=OP'); tot slot, 256 personen, die geclassificeerd worden als 'onderzoekspersoon woont op zichzelf en is ouder dan 20', gelabeld ('ALLEENST'). In totaal betreft het dus een steekproef van 2330 personen.

Volgens de inventarisatie van het rapport van vorig jaar moesten vanaf 1881 de kohieren van de hoofdelijke omslag van Nijmegen aanwezig zijn in het Regionaal Archief Nijmegen (RAN). Helaas was ten tijde van het onderzoek van vorig jaar het archief bezig met het opnieuw indelen van het gemeentearchief van Nijmegen en konden er alleen voorlopige inventarisnummers worden gegeven. Ook in de periode dat deze steekproef werd uitgevoerd was het gemeentearchief van Nijmegen nog onder constructie. Op de zoekterm 'hoofdelijke omslag' kwamen er binnen het gemeentearchief geen hits. Er was wel al een map online aangemaakt voor de kohieren van de hoofdelijke omslag, maar helaas stonden daar nog geen inventarisnummers in. Na overleg met de archivariissen werd het duidelijk dat aan de voorkant van het archief voor de bezoeker de inventarisnummers van de kohieren nog niet gevonden kunnen worden, maar dat ze er al wel zijn. Dus na enkele uren was het gelukt om de kohieren, om de tien jaar, in handen te krijgen.

De kohieren van de hoofdelijke omslag van Nijmegen zien er wellicht anders uit dan verwacht. Het betreft hier namelijk de naamlijsten van de kohieren van de hoofdelijke omslagen. De 'originele' kohieren, de dikke boeken waarin een gemeenteambtenaar per naam opschreef hoeveel iemand moest betalen zijn niet beschikbaar in het RAN. De naamlijsten zijn zeker goede vervangers: dunne gedrukte boekjes, met voorletters, achternaam, klasse van belastbaar bedrag en bijbehorend te betalen bedrag. In het eerste jaar 1884 werden nog geen adressen opgenomen in de naamlijsten. Ook varieerde het per jaar of lijsten helemaal op alfabetische volgorde stonden of per klasse op alfabetische volgorde. Dit verschil in alfabetiseren van de lijsten heeft grote invloed op de zoektijd van één persoon. Van de jaren 1894, 1904 en 1914 waren per klasse de namen op alfabetische volgorde gezet. Dit betekende dat per klasse gezocht moest worden op bijvoorbeeld alle steekproefpersonen met een achternaam beginnend met aan 'a'. Ondanks deze beperking waren de lijsten verder zeer goed te gebruiken, dit kwam mede door het feit dat de kohieren gedrukt waren, waardoor deze gemakkelijk te lezen zijn.

Van de in totaal 317 bekeken steekproefpersonen zijn er slechts 47 gevonden. Hieruit volgt een succespercentage van 14,8%. Dit relatief lage percentage is te verklaren aan de hand van twee oorzaken. Ten eerste was er een minimumsalaris wat iemand moest verdienen om überhaupt in de naamlijsten te kunnen voorkomen. Voor 1884 en 1894 lag het inkomen in de eerste klasse tussen de 400 en 499 gulden. In 1904 en 1914 was het vermoedelijk inkomen in de eerste klasse gestegen naar het inkomen tussen 500 en 600 gulden. Alle mensen die dus minder verdiende dan 400 gulden in 1884 en 1894 en 500 gulden in 1904 en 1914 hoefden per definitie geen hoofdelijke omslag te betalen én werden dus ook niet genoteerd in de naamlijsten. In Nijmegen lag vanaf 1875 het gemiddelde loon van een geschoolde arbeider op 1,85 gulden per dag.⁴ Maar een arbeider werkt natuurlijk niet alle dagen van het jaar, uitgaande van de helft van het jaar dan komt het neer op een loon van ongeveer 350 gulden. Dit betekent dus dat deze niet in het kohier zou zijn opgenomen. Maar ervan uitgaande dat dit loon om de zoveel tijd steeg, zou het best goed kunnen dat het loon rond 1884 boven de 400 gulden ligt. Maar het betreft hier een geschoolde arbeider en er mag natuurlijk niet

---

⁴ Paul M.M. Klep, 'De economische en sociale geschiedenis van de negentiende eeuw', in: *Nijmegen: geschiedenis van de oudste stad van Nederland. Negentiende en twintigste eeuw*, 2005, p.45.

zomaar vanuit gegaan worden dat alle werkenden in Nijmegen in de periode 1884-1914 geschoold waren. Daarnaast zijn er natuurlijk ook mensen geweest die geen baan hadden.

Ten tweede is ervoor gekozen om namen die niet helemaal gelijk zijn of waarvan het adres niet overeenkomt met de het gegeven adres in de steekproef, niet op te nemen in het Access-bestand. In de steekproef van Nijmegen zaten een groot aantal personen met veelvoorkomende namen, waarvan het met de naamlijsten onmogelijk was om deze aan elkaar te matchen. Daarnaast kwam het geregeld voor dat de naam wel overeenkwam, maar het adres niet. Ook deze persoon uit de naamlijst werd dan niet in het Access bestand opgenomen. De combinatie van het gegeven van een minimumsalaris en het feit dat onzekere matches niet opgenomen zijn in het Access-bestand is naar alle waarschijnlijkheid de verklaring voor het relatief lage percentage.

Er zijn in totaal dus 47 personen teruggevonden in de naamlijsten van Nijmegen. Dit heeft in totaal 8.5 uur gekost. Daarbij is de tijd niet meegerekend die het heeft gekost om achter de goede kohieren van Nijmegen te komen. Dit betekent dus dat er gemiddeld elf minuten besteed werd aan het vinden van één naam.

Druten

De steekproef van Druten omvat 61 personen, die geclassificeerd worden als 'vader (of moeder na overlijden vader) van onderzoekpersoon', gelabeld 'HOOFD'; 24 personen, die geclassificeerd worden als 'onderzoekpersoon woont in bij een familie en is ouder dan 20', gelabeld ('OP'); 11 personen, die geclassificeerd worden als 'het mannelijke hoofd van de familie is de onderzoekpersoon en is ouder dan 20', gelabeld ('HOOFD=OP'); 2 personen, die geclassificeerd worden als 'de vrouw van het hoofd van het huishouden is de onderzoekpersoon', gelabeld ('VROUW=OP'); tot slot, 2 personen, die geclassificeerd worden als 'onderzoekpersoon woont op zichzelf en is ouder dan 20', gelabeld ('ALLEENST'). In totaal betreft het dus een steekproef van 99 personen.

De kohieren van Druten zijn grote handgeschreven boeken waarin de volgende gegevens zijn genoteerd: voornaam, achternaam, klasse en te betalen bedrag. De bekeken kohieren komen uit de jaren 1861, 1871, 1881, 1891, 1901, 1911 en 1921. De kohieren zagen er elk jaar nagenoeg hetzelfde uit. De namen werden per klasse alfabetisch genoteerd, hetgeen we ook zien bij de naamlijsten van Nijmegen in 1894, 1904 en 1914. In totaal zijn er 86 steekproefpersonen bekeken, waarvan er 12 zijn terug gevonden in de kohieren. Er zijn 12 mensen teruggevonden, maar in totaal zijn er 20 invoeren in het Acces-bestand gedaan

aangezien sommige mensen meerdere jaren zijn teruggevonden. Hieruit volgt dus een succespercentage van 22,9%. Het vinden van deze 20 personen duurde in totaal zes uur. Dit lijkt misschien een lange tijd voor maar 20 personen, maar tijdens het opzoeken van de mensen is er voor de zekerheid voor gekozen om elke kohier twee keer te bekijken. Hierdoor sluit je uit dat je per ongeluk mensen hebt gemist. Gemiddeld ben je dus achttien minuten kwijt met het vinden één persoon. Dit betekent niet dat je er daadwerkelijk achttien minuten over doet om één persoon te vinden, maar dit is ook de tijd die je nodig hebt om het kohier te controleren wanneer je een persoon niet kan vinden.

Tilburg

De steekproef van Tilburg omvat 2411 personen, die geclassificeerd worden als 'vader (of moeder na overlijden vader) van onderzoekspersoon', gelabeld 'HOOFD'; 588 personen, die geclassificeerd worden als 'onderzoekspersoon woont in bij een familie en is ouder dan 20', gelabeld ('OP'); 437 personen, die geclassificeerd worden als 'het mannelijke hoofd van de familie is de onderzoekspersoon en is ouder dan 20', gelabeld ('HOOFD=OP'); 397 personen, die geclassificeerd worden als 'de vrouw van het hoofd van het huishouden is de onderzoekspersoon', gelabeld ('VROUW=OP'); tot slot, 249 personen, die geclassificeerd worden als 'onderzoekspersoon woont op zichzelf en is ouder dan 20', gelabeld ('ALLEENST'). In totaal betreft het dus een steekproef van 4082 personen. Van de 90 personen uit de steekproef die opgezocht zijn in de kohieren is 57,7% ook daadwerkelijk gevonden. Dat houdt in dat er 52 personen aan het Access-bestand zijn toegevoegd. Verder heeft het ongeveer 11 minuten gekost om een persoon te vinden in de kohieren.

Voor de steekproef is gebruik gemaakt van het gemeentebestuur archief van Tilburg, wat is ondergebracht in het Regionaal Archief Tilburg (RAT). Dit archief is opgedeeld in twee afzonderlijke archieven, namelijk een die de jaren 1810 tot 1907 beslaat, genaamd *4 Inventaris van het archief van het Gemeentebestuur van Tilburg, (1781) 1810 - 1907 (1973)* en een ander, die de jaren 1908 tot 1937 beslaat, genaamd *871 Inventaris van het archief van het Gemeentebestuur Tilburg, 1908 - 1937*. In het eerste archief, die van 1810 tot 1907, zijn twee 'versies' van de kohieren aanwezig, namelijk *995-1109 Kohieren van de personele belasting. 1821-1907* en de *927-993 Registers van ontvangst van de personele belasting ook wel hoofdelijke of personele omslag genoemd (dat wil zeggen belasting naar inkomen en vermogen). 1814-1907*. In het tweede archief, die van 1908 tot 1937, zijn de 'registers van ontvangst van de personele belasting' afwezig. De 'kohieren' en 'registers' hebben veel

overeenkomstig. Zo zijn alle administratieve zaken van een betreffende persoon zoals, adres en bedrag bij te dragen aan de hoofdelijke omslag, maar ook de uiterlijke kenmerken, zoals de kaft van de boeken zijn in de dezelfde jaren nagenoeg identiek. Daarnaast worden zowel de 'registers' als de kohieren aangeduid als 'kohieren' op de kaft van de boeken. Al zijn er ook duidelijke verschillen zo zijn er beroepen aan de 'kohieren' toegevoegd, terwijl dit niet het geval is in de 'registers'. Hier staan dat wel weer percentages/berekeningen zoals 'verhoudingscijfer' in. Verder bevatten ze ook (sociaaleconomische) categorieën of klassen, die in de kohieren niet te vinden zijn. Het lijkt wel of dat de gemeenteambtenaar in de kohieren een aantal basisgegevens van de personen zoals het beroep, en een (voorlopig) bedrag te betalen als hoofdelijke omslag genoteerd heeft en deze later heeft uitgewerkt in de 'registers'.

Het eerste wat opvalt aan de 'registers' van hoofdelijke omslag van Tilburg is de verscheidenheid aan gegevensindelingen. De hoeveelheid informatie die het 'register' van 1851 biedt, is in vergelijking met de latere 'registers' vrij summier te noemen. Zo bestaat deze kohier uit niet meer dan kolommen: 'No. van de Huizen', 'Namen en Voornamen', 'Getal van Omslagen', 'Sommen' en 'Aanmerkingen'. Het enige verschil met het kohier uit dit jaar, naast de het de kolom 'Beroep' bevat zoals in alle opvolgende kohieren, is dat er een volgnummer in plaats van de 'No. van de Huizen' is gebruikt. Naar alle waarschijnlijkheid heeft de gemeenteambtenaar, die deze kohier heeft opgetekend, bij het noteren van de namen een loopvolgorde aangehouden. Dit betekent dat de personen aan de hand van hun adres een volgnummer toebedeeld kregen. Tien jaar later, in het 'register' van 1861 wordt de kolom 'Getal van Omslagen' opgedeeld in twee sub kolommen, namelijk 'Burgem. en Weth. voorloopig vastgesteld' en 'de Raad vastgesteld'. In het kohier uit dit jaar is er een adres aanduiding toegevoegd met de kolom 'Letter en No.' De personen in het kohier zijn dus aan de hand van hun adres op volgorde gezet. Zowel de kohieren als de 'registers' uit de jaren 70 van de 19^e eeuw zijn qua inhoud identiek aan de juist besproken kohieren en 'registers'. Verder worden de kohieren vanaf 1876 wel opgesplitst in twee delen aan de hand van de wijkletters en wijknummers (deel 1: A-I en deel 2: K-O).

In het 'register' van 1881 is waar te nemen dat de opmaak rigoureus veranderd is. Zo beslaat het 'register' niet meer de vier kolommen en twee sub kolommen zoals in de eerste decennia van de hoofdelijke omslag, maar heeft het 13 kolommen en acht sub kolommen. Zo heeft men personen geclassificeerd naar vier categorieën. De personen in categorie 1

betaalden de hoogste hoofdelijke omslag en de personen in categorie 4 de laagste hoofdelijke omslag. De belastingvrije voet is vanaf deze periode tot het eind van de 19^e eeuw gesteld op 400 gulden. In de 20ste eeuw wordt deze belastingvrije voet verhoogd naar het bedrag van 500 gulden. Verder wordt er in deze 'register' de volgende kolommen geïntroduceerd: 'Wijk.' en 'Af Remissie.' met de sub kolommen 'Getal kinderen', 'Tax.' en 'Bedrag'. Per kind werd er een percentage van het inkomen afgetrokken zodat een 'zuiver inkomen' ofwel het het belastbare inkomen ontstond waarop hoofdelijke omslag berekend kon worden. Voor een kind werd er 10% in vermindering gebracht; voor twee kinderen werd er 15% in vermindering gebracht; voor drie kinderen werd er 20% in vermindering gebracht; en tot slotte, voor vier of meer kinderen werd er 25% in vermindering gebracht. Ter illustratie, zo werd bij A. Pulskens wonende in wijk A op wijknummer 669 met een inkomen van 600 Gulden en een kind, 60 gulden in vermindering gebracht. Bij J.P. Maps, wonende in wijk C op wijknummer 124 met een inkomen van 800 Gulden en vijf kinderen, werd 200 Gulden in vermindering gebracht. Verder worden de volgnummers in dit 'register' toebedeeld aan de hand van zowel de categorieën als de wijkletters. Eerst is het 'register' ingedeeld naar categorie, later ook naar wijkletter. In het kohier van 1881 is, in tegenstelling met het 'register' maar een verandering aangebracht. Zo staat er vanaf nu een kolom in de kohieren genaamd 'Kinderen onder de 16 jaren'.

In het 'register' van 1891 wordt de kolom met categorie vervangen door een kolom met klasse. Hier wordt onderscheidt gemaakt tussen 61 verschillende klassen. Klasse 1 heeft volgens het 'A. Besluit tot heffing van een Hoofdelijken Omslag in de Gemeente Tilburg' een 'vermoedelijk zuiver inkomen.' van 400 Gulden, een 'verhoudingscijfer.' van 1 en een 'Grondslag voor de berekening van den aanslag' van 400 gulden. Klasse 61 heeft daarentegen een 'vermoedelijk zuiver inkomen.' van 26001 tot 27000 Gulden, een 'verhoudingscijfer.' van 5 en een 'Grondslag voor de berekening van den aanslag' van 13500 Gulden. De volgnummers worden, in tegenstelling tot de 'registers' uit de jaren 80 van de 19^e eeuw, louter toebedeeld aan de hand van de klasse aanduidingen. Tien jaar later, in het 'register' van 1901 worden de klasse aanduidingen weer verwijderd. Nu worden de volgnummers toebedeeld aan de hand van het 'Geraamd vermoedelijk inkomen', wat inhoudt dat de personen met de hoogste inkomens als eerste vermeld worden in het 'register'. Verder valt het in deze 'register' op dat er een kolom toegevoegd is voor 'Vermindering voor noodzakelijk levensonderhoud ad. f 400.- en f 40.- voor ieder kind'. Daarnaast wordt er in dit 'register' expliciet onderscheid

gemaakt tussen het hebben van kinderen onder en boven de 16 jaar oud. In het kohier uit 1892⁵ zijn geen veranderingen, ten opzichte van de kohier uit 1891, waargenomen.

Voor de jaren 1908 tot en met 1921 zijn er alleen kohieren en geen 'registers' aanwezig in het RAT. De redenen hiervoor zijn onduidelijk. Verder vertonen ze overduidelijk meer overeenkomsten met de 'registers' dan de kohieren. In het kohier van 1911 zijn er relatief weinig aanpassingen gedaan omtrent de opmaak van het document. De opmaak komt zo goed als overeen als met de opmaak van het 'register' uit 1911. De enige significante aanpassing is de toevoeging van de kolom 'Woonplaats' met de sub kolommen 'Straat' en 'No.'. Deze nieuwe kolommen vervangen de kolommen met wijkletters en wijknummers. In deze specifiek kohier, zijn de laatstgenoemde kolommen nog wel aanwezig, maar zijn deze niet ingevuld. De volgnummers zijn hier toebedeeld aan de hand eerst de straatnaam, later het huisnummer. Tien jaar later, 1921, het laatste jaargang van de hoofdelijke omslag, zijn er zo goed als geen aanpassingen gedaan omtrent de opmaak of benaderingswijze. De enige aanpassing die gedaan is in dit jaar is het schrappen van de kolommen met de wijkletters en wijknummers. Tot slot, valt het op dat er een enorm verschil is tussen de omvang van de kohieren uit de 19^e en 20^e eeuw. Zo past het kohier uit 1851, misschien wel 25 keer in het kohier uit 1921. Het verschil in omvang valt te gedeeltelijk te verklaren door de groei van het inwonertal van de stad, maar ook de toevoeging van nieuwe kolommen in de loop van de jaren heeft waarschijnlijk bijgedragen aan de omvang van de kohieren.

Moergestel

De steekproef van Moergestel omvat 51 personen, die geclassificeerd worden als 'vader (of moeder na overlijden vader) van onderzoekspersoon', gelabeld 'HOOFD'; 21 personen, die geclassificeerd worden als 'onderzoekspersoon woont in bij een familie en is ouder dan 20', gelabeld ('OP'); 14 personen, die geclassificeerd worden als 'het mannelijke hoofd van de familie is de onderzoekspersoon en is ouder dan 20', gelabeld ('HOOFD=OP'); 3 personen, die geclassificeerd worden als 'de vrouw van het hoofd van het huishouden is de onderzoekspersoon', gelabeld ('VROUW=OP'); tot slot, 10 personen, die geclassificeerd worden als 'onderzoekspersoon woont op zichzelf en is ouder dan 20', gelabeld ('ALLEENST'). In totaal betreft het dus een steekproef van 99 personen. Van de 36 personen uit de steekproef die opgezocht zijn in de kohieren is 16,6% ook daadwerkelijk gevonden. Dat houdt

---

⁵ Het kohier uit 1891 ontbrak, waarna gekozen is om naar het kohier van 1892 te kijken.

in dat er 6 personen aan het Access-bestand zijn toegevoegd. Verder heeft het ongeveer 35 minuten gekost om een persoon te vinden in de kohieren. Het zoekproces werd bij de steekproef van Moergestel bemoeilijkt door het feit dat er niet gezocht kon worden op adres.

Net als in Tilburg, valt het op dat er een verscheidenheid aan gegevensindelingen waar te nemen is. In de eerste decennia na de invoering van de hoofdelijke omslag, de periode 1851-1871, bevatten de kohieren relatief weinig kolommen met informatie. Zo bestaan de kohieren van 1851 tot 1871 uit vier kolommen en twee sub kolommen: 'volgnummer', 'namen de belastingschuldigen', 'aanmerkingen' en 'bedrag der aanslagen' met de sub kolommen 'door burgemeesters en wethouders voorlopig vastgesteld' en 'door den Raad'. Net als in de kohieren van Tilburg uit de jaren 1851-1871, heeft naar alle waarschijnlijkheid de gemeenteambtenaar, die deze kohier heeft opgetekend, bij het noteren van de namen een loopvolgorde aangehouden. Dit betekent dat de personen aan de hand van hun adres een volgnummer toebedeeld kregen. Een andere mogelijkheid, is dat de gemeenteambtenaar families bij elkaar gegroepeerd heeft. Beide benaderingswijzen lijken logisch, omdat in het kohier regelmatig personen met dezelfde achternaam elkaar opvolgen in het kohier, al lijkt de eerste benaderingswijze wel het meest aannemelijk.

Vanaf 1880 zijn er vele aanpassingen gedaan omtrent de gegevensindeling. Zo worden er door de jaren heen steeds meer kolommen toegevoegd aan de kohieren, wat onder andere verklaard kan worden door de verdere professionalisering van het ambtenarenapparaat in de late 19^e en 20^e eeuw. Ter illustratie, in plaats van de vier kolommen en twee sub kolommen zoals in het kohier van 1871, omvat die van 1881 zes kolommen en vijf sub kolommen, waarvan twee die leeg zijn. De toegevoegde kolommen en sub kolommen zijn: 'afschrijvingen verleent op last van Gedeputeerde staten of door den Raad' en 'relaas van ontvangst' met de sub kolommen 'no. van het journaal', 'dagteekening' en 'bedrag'. Daarnaast is er in de kolom van 'volgnummer' de klasse bijgeschreven waartoe een persoon behoort. Hier wordt onderscheid gemaakt tussen zes verschillende klasse, namelijk 1 t/m 6. De personen in klasse 6 betaalden de hoogste hoofdelijke omslag en de personen in klasse 1 de laagste hoofdelijke omslag. In het kohier van 1881 zijn de volgnummers dan ook toegekend op basis van klasse.

Vanaf 1890 worden er wijkletters, wijknummers en percentages van het inkomen bij te dragen aan de hoofdelijke omslag toegevoegd aan de kohieren. Net als in het kohier in 1881, worden de volgnummers toegekend op basis van klasse. Naarmate de klassen hoger werden moest men een groter percentage van het inkomen afstaan aan de gemeente ten

behoefte van de hoofdelijke omslag. De kohieren uit de 20ste eeuw worden steeds uitgebreider. Zo heeft het kohier van 1911 al 13 kolommen en 12 sub kolommen. In deze periode begint de gemeente van Moergestel te noteren hoeveel geld voor 'voor noodzakelijk levensonderhoud' van het bedrag hoofdelijke omslag afgetrokken moet worden. Het aantal kinderen is hier bepalend. Voor een kind werd er 15 gulden in vermindering gebracht. Tien jaar later, in het kohier van 1921 is het minder eenduidig hoeveel er in vermindering werd gebracht door de gemeente als men kinderen had. Waarschijnlijk wordt er rekening gehouden met meer factoren dan in 1911.

Conclusie Steekproef

Uit het bovenstaande overzicht van de steekproef in vier gemeenten kunnen een aantal conclusies getrokken worden wat betreft het kunnen uitvoeren van een steekproef. Er zijn in totaal 529 mensen gezocht waarvan er in totaal 125 gevonden zijn. Dit geeft een gemiddeld succespercentage van 28,1%. Dit betekent dat er meer dan twee-derde van de gezochte onderzoekpersonen niet gevonden worden. Het niet vinden van deze mensen heeft een drietal verklaringen. Ten eerste, kan het zo zijn dat de achternaam te 'algemeen' is. Bijvoorbeeld een E. Janssen in de steekproef met adres kan niet gekoppeld worden aan een E. Janssen in het kohier zonder adres wanneer er meerdere E. Janssen zijn. Het is namelijk niet vast te stellen of deze twee personen ook daadwerkelijk dezelfde persoon zijn. Ten tweede, kan het adres uit de steekproef niet overeenstemmen met het adres uit het kohier. Zoals wij in de methode hebben vastgesteld worden deze matches niet opgenomen in het Access-bestand. Het niet overeenstemmen van een adres kan twee redenen hebben. Het kan om een ander persoon gaan, die dus op een ander adres woonde. Maar het kan ook gaan om dezelfde persoon, maar dat het adres uit de HSN niet klopt. Ten derde, is er natuurlijk ook altijd de mogelijkheid dat de onderzoekpersonen simpelweg niet in het kohier waren opgenomen omdat ze niet genoeg verdienden om in aanmerking te komen voor de hoofdelijke omslag. Kortom: het niet terugvinden van twee-derde van de onderzoekpersonen is niet eenduidig te verklaren.

Kostenraming

Voor de kostenraming zijn we uitgegaan van een steekproef dat 30.000 vaders en 25.000 onderzoekpersonen omvat. Onze kostenraming zal er voor een deel anders uitzien dan die uit het rapport van vorig jaar. Wij hanteren een iets andere aanpak wat betreft het inschatten van de tijd en de daarbij verbonden kosten. Dit verschil komt voort uit het feit dat de onderzoekers van vorig jaar nog niet de ervaring hadden met het opzoeken van een onderzoekpersoon.

In het onderstaande tabel is uiteengezet hoeveel tijd we kwijt zijn geweest om voor de verschillende gemeenten in de kohieren één persoon te kunnen vinden. Zoals te zien is er expres voor gekozen om naar twee stadsgemeenten te kijken en naar twee plattelandsgemeenten. Opvallend is het verschil in tijd per persoon tussen deze twee categorieën. Hieruit mag heel voorzichtig geconcludeerd worden dat het zoeken van personen in kohieren van de hoofdelijke omslag van kleine gemeenten tijdrovender is dan het zoeken van personen in kohieren van grotere gemeenten. Dat voor Nijmegen en Tilburg hetzelfde aantal minuten staan genoteerd is overigens puur toeval. Ondanks dat dit toeval is, is dit wel opvallend. Het zoeken van één persoon in het kohier van een grote gemeente neemt dus gemiddeld slechts 11 minuten in beslag. Als de focus op de twee kleine gemeenten wordt gelegd valt op dat er een groot verschil zit tussen deze twee gemeenten. Bij Druten kostte het opzoeken van één persoon gemiddeld achttien minuten, terwijl dit in Moergestel zelfs 35 minuten was. Opmerkelijk, aangezien men zou verwachten dat de kohieren van een kleine gemeente het makkelijker zou zijn om één persoon te vinden, doordat er simpelweg minder personen in het kohier zijn opgenomen.

Tabel 5. Gemiddelde tijd per persoon.

Gemeente	Onderzochte personen	Gevonden personen	Gemiddelde tijd per persoon
Nijmegen	317	47	11 minuten
Druten	86	20	18 minuten
Tilburg	90	52	11 minuten
Moergestel	36	6	35 minuten

Uit bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat er gemiddeld 19 minuten gerekend moet worden voor het vinden van één persoon. Natuurlijk zullen deze 19 minuten niet altijd

nodig zijn om ook daadwerkelijk één persoon te vinden, maar in deze tijd zit ook de extra tijd die het kost om het kohier te controleren. Uitgaande van dit gemiddelde, betekent het dus dat iemand in één uur drie mensen gevonden krijgt. Maar de succesfactor moet natuurlijk ook meegerekend worden, immers wordt niet ieder persoon gevonden die opgezocht wordt. In tabel 6 staat uitgesplitst wat het succespercentage was per gemeente. Opvallend, is dat in Tilburg het succespercentage bijna zestig procent is. De andere percentages zitten allemaal redelijk dicht bij elkaar. Uit de tabel kan een gemiddeld succespercentage van 28,1%. Bij dit succespercentage moet natuurlijk wel de kanttekening worden geplaatst dat dit percentage is gebaseerd op slechts vier kohieren uit vier verschillende gemeenten. De berekeningen die hier gegeven zullen worden moet dan ook onder voorbehoud verstrekt worden.

Tabel 6. Succespercentage.

Gemeente	Onderzochte personen	Gevonden personen	Percentage (%)
Nijmegen	317	47	14,8
Druten	86	20	23,3
Tilburg	90	52	57,7
Moergestel	36	6	16,7

Op basis van de bovenstaande gegevens kan bij benadering een berekening worden gemaakt omtrent de kosten die gemaakt zullen moeten worden om aan de HSN gegevens van de kohieren van de hoofdelijke omslag toe te voegen. Aan de hand van de verstrekte informatie vanuit het IISG zijn we uitgegaan van 40.000 onderzoekpersonen uit de HSN. Deze 40.000 wil je dus koppelen aan de informatie uit de kohieren van de hoofdelijke omslag. Van deze 40.000 kan je dus, onder voorbehoud, op basis van dit onderzoek 28,1% vinden. Dit komt neer op 11.240 personen die naar alle waarschijnlijkheid gevonden gaan worden. Dit betekent dat er in totaal 213.560 minuten besteed moet worden aan het onderzoeken van deze personen. Dit komt neer op 3559 uur. Voor het werken in een archief mag uitgegaan worden van openingstijden van 9:00-17:00, minus één uur pauze, betekent zeven werkuren in een archief. Er zijn dus in totaal 509 dagen nodig om deze 11.240 personen in de archieven te kunnen vinden.

Ervan uitgaande dat het zoeken van de personen verdeeld wordt over een aantal studenten/stagiairs, met een gemiddeld uurloon van €13,-.⁶ En ervan uitgaande dat het bevorderlijk is om dit project binnen een jaar af te ronden, dan zouden er in totaal vijf stagiairs nodig zijn, die ieder ongeveer 100 dagen in het archief besteden. Dit betekent dat één student dan €9.100 zou ontvangen voor zijn of haar arbeid. In totaal komen de arbeidskosten dan op €45.500.

Met betrekking tot de reiskosten zijn we er vanuit gegaan dat wanneer studenten worden benaderd voor dit werk, ze studenten-ov hebben en dus gratis kunnen reizen naar het archief. Dit zou een enorme kostenpost voor het IISG schelen. Een grove schatting van de reiskosten zou namelijk beteken dat studenten worden gekozen op hun nabijheid van het archief waar onderzoek gepleegd zal moeten worden. Dit betekent dat er uitgegaan mag worden van reiskosten van €20 retour. Dit maal het aantal keer dat er naar het archief afgereisd zal moeten worden brengt op een totaal van €10.180. Het zou dus een zeer voordelige keuze voor het IISG zijn om studenten te selecteren met studenten-ov.

---

⁶ Uurloon is gebaseerd op het uurloon wat de Radboud Universiteit betaalt aan studenten voor onder andere studentassistent taken etc.

Conclusie

Het bovenstaande onderzoek had als uitgangspunt het *Verkennd onderzoek naar kohieren van hoofdelijke omslag ten dienste van de Historische Steekproef Nederland* uit 2016, waaruit bleek dat er verder onderzoek nodig was om vast te stellen of het toevoegen van de gegevens van de kohieren van de hoofdelijke omslag aan de HSN haalbaar is. Daarnaast was er een aanzet gegeven tot de inventarisatie van gemeenten in Nederland. Daarbij lag in 2016 de focus op een twintigtal grote gemeenten in Nederland, terwijl in dit onderzoek de nadruk werd gelegd op kleinere plattelandsgemeenten.

In totaal zijn er in een tijdsbestek van zestien weken, van 130 gemeenten bekeken of ze de kohieren van de hoofdelijke omslag bewaard hebben én voor hoeveel jaren deze kohieren aanwezig zijn. De inventarisatie heeft zich voornamelijk online afgespeeld, waarbij de overzichtssite www.archieven.nl een grote rol heeft gespeeld. Tevens zijn de gemeenten die vorig jaar onderzocht zijn, toegevoegd aan de inventarisatie en daarover is berekend in welke mate de kohieren aanwezig zijn. Daarbij kwam naar voren dat het grootste gedeelte van de kohieren, 56 in totaal, maar tussen de 0 en 24% compleet zijn. Opvallend genoeg zijn er wel 43 kohieren waarvan de aanwezigheid tussen de 75 en 100% ligt. Dit getal stemt dus hoopvol. In totaal zijn er 70 kohieren die onder de 50% aanwezigheid liggen en 62 kohieren die boven de 50% aanwezigheid liggen.

Nadat de inventarisatie voor een groot deel compleet was, begon het tweede deel van dit haalbaarheidsonderzoek, namelijk kijken hoeveel tijd het kost om één persoon te vinden in de steekproef. Hiervoor ontvingen we van Professor Kees Mandemakers een steekproef verspreid over Nijmegen, Druten, Tilburg en Moergestel. Daarbij is bewust gekozen voor deze verdeling tussen twee grote steden en twee kleinere plaatsen. Met de tijdslimiet van dit onderzoek was het helaas niet mogelijk om deze gehele steekproef uit te voeren. In totaal is er gezocht naar 529 onderzoekpersonen in de verschillende kohieren van de hoofdelijke omslag. Bij het zoeken naar deze personen is ervoor gekozen om dit om de tien jaar te doen. In de bijgeleverde steekproef waren namelijk ook adressen toegevoegd én een datumrange van de geldigheid van deze adressen. Met deze gegevens was het mogelijk om te bepalen of iemand in een kohier kon voorkomen of niet. Van deze 529 onderzochte personen zijn er 125 gevonden, dit betekent een gemiddeld succespercentage van 28,1%. Het vinden van één persoon kostte gemiddeld 19 minuten.

De kohieren in de verschillende gemeenten kwamen in alle maten en vormen voor. In Nijmegen waren de echte kohieren niet beschikbaar, maar de naamlijsten wel. Dit was een dun gedrukt boekje met de gegevens van de belastingbetaler, plus het inkomen en het te betalen bedrag. In Druten waren de kohieren oude dikke boeken handgeschreven, maar in principe met dezelfde soort informatie. Moergestel daarentegen had dezelfde uiterlijke vorm, maar bevat in de 20ste eeuw wel significant meer kolommen dan de kohieren uit de overige onderzochte gemeenten. Tilburg is een apart geval, dat heeft namelijk twee 'versies' van de kohieren van de hoofdelijke omslag, die zowel overeenkomsten als verschillen tonen. Aan de hand van de verschillende kohieren is een Access-bestand gemaakt met verschillende kolommen om alle gevonden informatie goed te kunnen plaatsen.

Op basis van de hierboven besproken ervaringen zullen er een aantal aanbevelingen gedaan worden wat betreft het toevoegen van de gegevens uit de kohieren van de hoofdelijke omslag aan de HSN.

Aanbevelingen

Aanbeveling 1: Toevoegen van de kohieren van de hoofdelijke omslag aan de HSN

De informatie die in de kohieren staat is erg waardevol omdat het nog niet eerder op een grote schaal is gebruikt. Het wel of niet betalen van de belasting en de hoogte van het bedrag is een graadmeter voor de positie van een persoon binnen een bepaalde beroepssector. Het toevoegen van de informatie uit de kohieren van de hoofdelijke omslag aan de HSN kan dus een nieuwe dimensie geven aan deze database. Deze nieuwe dimensie gaat wel een hoop tijd en geld kosten. Zoals uit de kostenraming blijkt zal er in totaal 3559 dagen in het archief nodig zijn om ongeveer 11.000 onderzoekspersonen aan de HSN te kunnen toevoegen met informatie uit de kohieren. De werkzaamheden zouden het best uitgevoerd kunnen worden door studenten/stagiairs. Ervan uitgaande dat er tien studenten op worden gezet zal het project minimaal anderhalf jaar lopen en in totaal €45.500,- aan arbeidskosten met zich mee brengen. Natuurlijk moeten er ook projectleiders worden aangesteld, dit zou intern vanuit het IISG geregeld kunnen worden. Bij voorkeur worden er studenten gekozen met een studenten-ov én in de nabijheid van het desbetreffende archief. Hierdoor worden er reiskosten van ruim €10.000 bespaard.

Buiten dit kostenplaatje om, toont dit onderzoek aan dat van de 130 onderzochte gemeenten het merendeel van de kohieren maar voor tot 50% aanwezig is. Dit betekent dus dat een steekproef om de tien in sommige gemeenten ontzettend veel informatie kan opleveren, maar in andere gemeenten nauwelijks iets. Tevens is het succespercentage gebaseerd op slechts de vier onderzochte gemeenten. Een grotere steekproef verspreid over alle provincies in Nederland, waarbij rekening wordt gehouden met de grote van de gemeenten, zou een succespercentage opleveren wat een meer representatieve basis heeft. Mocht er besloten worden om dit project door te zetten, waarvan wij denken dat het een waardevolle toevoeging kan zijn, dan is het maken van een grotere steekproef ter verkenning een noodzakelijke voorwaarde.

Aanbeveling 2: Invoerprogramma

Tevens is basis van het huidige onderzoek mogelijk om een startpunt te geven voor een eventueel invoerprogramma. Dit invoerprogramma is noodzakelijk om de gegevens uit de kohieren van de hoofdelijke omslag toe te voegen aan de HSN. Het invoerprogramma zou ten eerste gekoppeld moeten worden aan de HSN door middel van het invoeren van het ID-

nummer van de steekproefpersoon. Daarnaast zijn er een aantal standaard zaken die het invoerprogramma moet hebben: gemeente, jaar van kohier, inventarisnummer van het kohier, archief waar de kohier is in te zien, voornaam, tussenvoegsel, achternaam en sekse. Dit zijn eigenlijk de standaard gegevens die aan de hand van iedere kohier ingevuld kunnen worden. Aangezien de variatie in de kohieren zo groot is, is het onmogelijk om een sluitend advies te kunnen geven over het invoerprogramma. Het is op dit punt simpelweg onmogelijk om alle kolommen te kunnen voorzien die eventueel in de kohieren kunnen voorkomen. Wel kan ons codeboek (zie bijlage V) als bijlage dienen voor de verschillende invoerkolommen die het programma zou moeten bevatten. Daarbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen de kolommen die wij zelf hebben toegevoegd én die voortkomen uit de kohieren.

Daarnaast zou het invoerprogramma de functie moeten hebben om te kunnen aangeven in hoeverre met zekerheid gezegd kan worden of het om dezelfde persoon gaat. Daarbij kan gedacht worden aan een functie waarbij ingevuld kan worden of het adres klopt, de achternaam veelvoorkomend is of de voornaam afgeleid van de doopnaam niet helemaal klopt. Op deze manier gaat er geen ingevoerde data verloren, maar kan achteraf nog bepaald worden of deze mensen ook echt gekoppeld gaan worden aan de mensen in HSN.

Bijlagen

Bijlage I. Steekproef

Tabel. 1 Steekproef (code '1' en code '2').

Query2			
Province	Municipality	Total_inhabitants	Sampled
Drenthe	Dalen	2289	2
Drenthe	De Wijk	1650	2
Drenthe	Hoogeveen	6164	1
Drenthe	Meppel	5682	1
Drenthe	Odoorn	929	2
Drenthe	Smilde	3200	2
Friesland	Achtkarspelen	6160	2
Friesland	Franekeradeel	3039	2
Friesland	Harlingen	7537	1
Friesland	Leeuwarden	20938	1
Friesland	Oostdongeradeel	6237	2
Friesland	Sneek	6455	1
Friesland	Westdongeradeel	5433	2
Friesland	Wymbritseradeel	6356	2
Gelderland	Aalten	5487	1
Gelderland	Apeldoorn	7226	1
Gelderland	Arnhem	14509	1
Gelderland	Bemmel	3211	2
Gelderland	Deil	1633	2
Gelderland	Echteld	1454	2
Gelderland	Ede	7690	1
Gelderland	Gendt	1239	2
Gelderland	Herwen en Aerdt	2185	2
Gelderland	Lochem	1788	2
Gelderland	Nijkerk	6230	1
Gelderland	Nijmegen	17734	1
Gelderland	Putten	2860	2
Gelderland	Verwolde	526	2
Gelderland	Voorst	6699	1
Gelderland	Winterswijk	7101	1
Gelderland	Wisch	5017	2
Gelderland	Zutphen	10204	1
Groningen	Bellingwolde	2446	2

Query2			
Province	Municipality	Total_inhabitants	Sampled
Groningen	Groningen	30260	1
Groningen	Hoogkerk	815	2
Groningen	Leens	2736	2
Groningen	Oldehove	1702	2
Groningen	Ulrum	2345	2
Groningen	Veendam	6809	1
Limburg	Amstenrade	455	2
Limburg	Borgharen	393	2
Limburg	Geleen	2166	2
Limburg	Helden	2430	2
Limburg	Jabeek	428	2
Limburg	Maastricht	24444	1
Limburg	Meijel	840	2
Limburg	Nuth	1183	2
Limburg	Rijckholt	195	2
Limburg	Roermond	5397	1
Limburg	Stein (L.)	1636	2
Limburg	Valkenburg (L.)	673	2
Limburg	Venlo	7277	1
Limburg	Weert	5895	1
Noordbrabant	Bakel en Milheeze	0	2
Noordbrabant	Bergen op Zoom	7245	1
Noordbrabant	Boekel	0	2
Noordbrabant	Breda	13114	1
Noordbrabant	Dieden, Demen en Langel	0	2
Noordbrabant	Empel en Meerwijk	0	2
Noordbrabant	Gestel en Blaarthem	0	2
Noordbrabant	Heesch	0	2
Noordbrabant	Klundert	0	2
Noordbrabant	Made en Drimmelen	0	2
Noordbrabant	Oosterhout	7287	1
Noordbrabant	Oudenbosch	0	2
Noordbrabant	Rijsbergen	0	2
Noordbrabant	's-Hertogenbosch	20489	1
Noordbrabant	Sint-Oedenrode	0	2
Noordbrabant	Terheijden	0	2
Noordbrabant	Tilburg	11726	1

Query2			
Province	Municipality	Total_inhabitants	Sampled
Noordbrabant	Vlierden	0	2
Noordbrabant	Woensdrecht	0	2
Noordholland	Alkmaar	9439	1
Noordholland	Amsterdam	202175	1
Noordholland	Barsingerhorn	1422	2
Noordholland	Broek in Waterland	1272	2
Noordholland	Den Helder	5489	1
Noordholland	Enkhuizen	5388	1
Noordholland	Etersheim	82	2
Noordholland	Haarlem	21667	1
Noordholland	Heiloo	544	2
Noordholland	Hoorn	7418	1
Noordholland	Kortenhoef	696	2
Noordholland	Monnickendam	2496	2
Noordholland	Opmeer	371	2
Noordholland	Schagen	1707	2
Noordholland	Sijbekarspel	687	2
Noordholland	Warder	267	2
Noordholland	Wognum	966	2
Noordholland	Zaandam	10733	1
Noordholland	Zijpe	3369	2
Overijssel	Ambt-Almelo	2301	2
Overijssel	Deventer	13639	1
Overijssel	Diepenheim	1286	2
Overijssel	Giethoorn	1356	2
Overijssel	Holten	2384	2
Overijssel	Kampen	8882	1
Overijssel	Lonneker	6287	1
Overijssel	Ootmarsum	1349	2
Overijssel	Wijhe	3321	2
Overijssel	Zwolle	15640	1
Utrecht	Amersfoort	11782	1
Utrecht	Breukelen-Sint Pieters	644	2
Utrecht	Haarzuilens	289	2
Utrecht	Leersum	738	2
Utrecht	Montfoort	1671	2
Utrecht	Rijsenburg	241	2

Query2			
Province	Municipality	Total_inhabitants	Sampled
Utrecht	Utrecht	43407	1
Utrecht	Vinkeveen	1159	2
Utrecht	Wulverhorst	114	2
Zeeland	Baarland	566	2
Zeeland	Gapinge	193	2
Zeeland	Heinkenszand	1229	2
Zeeland	Kats	367	2
Zeeland	Koewacht	1528	2
Zeeland	Middelburg (Z.)	14700	1
Zeeland	Oostkapelle	773	2
Zeeland	Retranchement	654	2
Zeeland	Sint Kruis	551	2
Zeeland	Vlissingen	8029	1
Zeeland	Westkapelle	1691	2
Zeeland	Zierikzee	6452	1
Zuidholland	Ackersdijk en Vrouwenregt	154	2
Zuidholland	Biesland	24	2
Zuidholland	Delft	15023	1
Zuidholland	Dirksland	1665	2
Zuidholland	Dordrecht	19972	1
Zuidholland	Gorinchem	6834	1
Zuidholland	Gouda	12878	1
Zuidholland	Hei- en Boeicop	392	2
Zuidholland	Hof van Delft	854	2
Zuidholland	Kethel en Spaland	803	2
Zuidholland	Leiden	34564	1
Zuidholland	Naaldwijk	3169	2
Zuidholland	Nieuw-Lekkerland	929	2
Zuidholland	Nootdorp	424	2
Zuidholland	Oud en Nieuw Mathenesse	312	2
Zuidholland	Oukoop	103	2
Zuidholland	Rijnsburg	1295	2
Zuidholland	Rotterdam	72294	1
Zuidholland	Schelluinen	248	2
Zuidholland	Schiedam	11588	1
Zuidholland	's-Gravenambacht	176	2
Zuidholland	's-Gravenhage	56105	1

Query2			
Province	Municipality	Total_inhabitants	Sampled
Zuidholland	Stein (ZH.)	496	2
Zuidholland	Valkenburg (ZH.)	461	2
Zuidholland	Vlaardingen	6823	1
Zuidholland	Vrijenban	822	2
Zuidholland	West-Barendrecht	1072	2
Zuidholland	Wijngaarden	241	2

Bijlage II. Inventarisatielijst

Tabel 2. Inventarisatie van kohieren van de hoofdelijke omslag (kleine gemeenten).

Provincie	Gemeente	Aanwezig	Periode	Vorm	Opmerkingen	Herkomst
Drenthe	Dalen	Ja	1901-1920	<i>0340 Nederlands Hervormde Gemeente Dalen</i> F 114 Kohieren van de hoofdelijke omslag	Het gemeentearchief van Dalen is voor een groot deel nog niet geïnteriseerd	Gemeente Coevorden Gemeentearchief Dalen
Drenthe	De Wijk ⁷	Ja	1877-1922	Kohieren van de hoofdelijke omslag	38 mappen	Gemeentearchief De Wolden
Drenthe	Hoogeveen	Mogelijk	1818-1876, 1878-1916	<i>Gemeentebestuur Hoogeveen 181-1915</i> 705-848 Bijlagen bij de gemeenterekening → kohieren algemene hoofdelijke omslag	Onderdeel van de gemeenterekeningen	Drentsarchiefnet.nl Gemeente Hoogeveen
Drenthe	Meppel	Ja	1873, 1874, 1878-1880, 1882, 1884- 1888, 1904	<i>0115 Gemeentearchief Meppel</i> 557 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1873, 1874, 1878-1880, 1882, 1884-1888, 1904 en z. jr.	Ook nog verdere stukken gevonden, zoals ontvangsten uit de kohieren en stukken betreffende de kohieren.	Drentsarchief.nl Drents Archief
Drenthe	Odoorn	Ja	1822-1940	<i>0375 Nederlands Hervormde Gemeente Odoorn</i> 144-146 Kohieren van hoofdelijke omslag; 1822-1940. Met bijlagen: 144 1822-1876; met hiaten		Drentsarchief.nl Drents Archief

⁷ De Wijk is een dorp in gemeente De Wolden. Deze gemeente werd op 1 januari 1998 gevormd door de gemeenten Zuidwolde, Ruinerwold, De Wijk en grootste gedeelte van Ruinen samen te voegen.

Drenthe	Smilde	Ja	1897-1912	145 1877-1912 146 1913-1940 <i>Gemeentebestuur Smilde 1809-1912</i> Kohieren hoofdelijke omslag 1897-1912	Staan geen inventarisnummers bij.	Drentsarchiefnet.nl Gemeente Midden-Drenthe
Friesland	Achtkarspelen	Ja	1816-1922	<i>Gemeentebestuur Achtkarspelen 1816-1918</i> 798-896, Kohieren van de Hoofdelijke Omslag. 1816-1922 98 banden	Aanvankelijk was de titel: Personele Grietenij- en Dorpsomslag. 1883, 1887, 1891, 1907, 1908, 1909, 1913, 1914, 1916, 1917 ontbreken	Friesarchiefnet.nl Gemeente Achtkarspelen
Friesland	Franekeradeel	Ja	1850-1920	<i>Gemeentearchief Franekerdeel</i> 4435-4480		Friesarchiefnet.nl Gemeentearchief Franekerdeel
Friesland	Oostdongeradeel ⁸	Ja	1904-1921	<i>Gemeentearchief Oostdongeradeel</i> Kohieren van de hoofdelijke omslag	Online is alleen de inventaris in te zien	Historisch informatie centrum Noord-Oost Friesland
Friesland	Westdongeradeel ⁹	Ja	1817-1913	<i>Gemeentearchief Westdongeradeel</i> Kohieren van de hoofdelijke omslag	Online is alleen de inventaris in te zien	Historisch informatie centrum Noord-Oost Friesland
Friesland	Sneek	Ja	1854-1911	<i>Gemeentebestuur Sneek 1816-1911</i> 625-670 Kohieren van de hoofdelijke omslag 1854-1911 671, 672 Alfabetische naamlijsten op de kohieren	De kohieren werden in duplo opgemaakt.	Friesarchiefnet.nl Gemeentearchief Sudwest-Friesland

⁸ http://www.hicnof.nl/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=83

⁹ info@ddfk.nl mailen over Oostdongeradeel en Westdongeradeel.

Friesland	Harlingen	Ja	1858-1921	van de hoofdelijke omslag 1877-1912 <i>Stads(gemeente)Bestuur 1816-1924</i> 2319-2405, Kohieren van de hoofdelijke omslag 1858- 1921 46 delen 41 omslagen		Friesarchiefnet.nl Gemeente Harlingen
Friesland	Wymbritseradeel	Ja	1)1827-1921 2) 1816-1876	<i>Gemeenteontvanger Wymbritseradeel 1881-1914</i> 1178-1246, Kohieren van de personele omslag, later hoofdelijke omslag 1827- 1921 3 pakken 66 delen 1247, aanvullende kohieren van de hoofdelijke omslag 1861-1921 1 pak 1263-1270, Kohieren van de personele omslag, later hoofdelijke omslag 1816- 1876 6 omslagen 2 pakken <i>0105 Gemeentebestuur Aalten 1811-1942</i> 1649-1651 Kohieren van de hoofdelijke omslag. Gedrukt, 1908-1913. 7 delen	Er zijn dus twee verschillende archieven met de hoofdelijke omslagen, een van de gemeenten en een van de dorpen.	Friesarchiefnet.nl Sudwest-Fryslan
Gelderland	Aalten	Ja	1908-1913	<i>0105 Gemeentebestuur Aalten 1811-1942</i> 1649-1651 Kohieren van de hoofdelijke omslag. Gedrukt, 1908-1913. 7 delen		Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers
Gelderland	Ede	Ja	1852-1902	<i>Gemeentearchief Ede</i> 1780-1830 Kohieren van de hoofdelijke omslag. , 1852 - 1902.		Archival.nl Gemeentearchief Ede
Gelderland	Winterswijk	Ja	1811-1813, 1875, 1901- 1904	<i>0263 Gemeentebestuur Winterswijk 1808-1991</i> 3658, 3660, 1686, 2482 en2483. Kohieren van de		Archieven.nl (Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers

Gelderland	Voorst	Ja	1853, 1856, 1865-1870	Hoofdelijke omslag, 1811-1813, 1875, 1901-1904. <i>Gemeentearchief Voorst</i> 817, 818 Kohieren en suppletoire kohieren hoofdelijke omslag, met bijlagen, 1853, 1856, 820-825 1865-1870. 8 delen		Gemeentearchief Voorst
Gelderland	Nijkerk	Ja	1814-1922	<i>003 Gemeentebestuur Nijkerk</i> 639 -664 Kohieren van de hoofdelijke omslag		Archieven.nl Gemeentearchief Nijkerk
Gelderland	Zutphen	Ja	1877-1922	<i>Inventaris van het archief van de gemeente Zutphen (1816-1919)</i> 1718-1763 Kohieren van de plaatselijke inkomstenbelasting		Regionaalarchiefzutphen.nl Regionaal Archief Zutphen
Gelderland	Bemmel	Mogelijk	1818 - 1826, 1828 - 1850	<i>Gemeente Bemmel 1818- 2000</i> 705-742 Bijlagen bij de gemeenterekeningen	Wel rubriek Financiën in het gemeentearchief, met bijlagen bij de gemeenterekening.	Regionaal Archief Nijmegen
Gelderland	Deil	Beperkt	1970-1971	<i>2145 Archief van het gemeentebestuur van Deil, 1811-1977</i> 173-174 Kohiers hoofdelijke omslag, 1970-1971	Slechts maar twee delen beschikbaar	Archieven.nl Regionaal Archief Rivierenland
Gelderland	Echteld	Beperkt	1815-1816	<i>0673 Archief van de gemeente Echteld, 1811- 1945</i> 765 Stukken betreffende de hoofdelijke omslag over 1815, 1816	Slechts twee jaren beschikbaar	Archieven.nl Regionaal Archief Rivierenland

Gelderland	Herwen en Aerdt	Ja ¹⁰		<i>Gemeente Rijnwaarden-Voormalige gemeente Herwen en Aerdt, 1811-1940</i> 671-672. Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1814 - 1828, 1852 – 1855, 1857 – 1863, 1867 – 1882 en 1898.	2 pakken	Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg Gemeente Duiven
Gelderland	Lochem ¹¹	Ja	1864-1922	<i>Archief van de Gemeente Lochem (1811-1935)</i> 1141-1144 Kohieren van de hoofdelijke omslag	4 pakken (scans aanvragen is mogelijk)	Regionaalarchiefzutphen.nl Regionaal Archief Zutphen
Gelderland	Putten	Mogelijk		<i>Gemeentearchief Putten</i> II.7.2. Personele of hoofdelijke omslag	Online staat deze code, maar het is verder niet mogelijk om te kijken van welke jaartallen er precies zijn.	www.putten.nl Gemeente archief Putten
Gelderland	Verwolde ¹²	Ja	1)1818-1849 2) 1857, 1880-1921	<i>Archief van Gemeente Verwolde (1818-1854)</i> 222 "Quotisatie der gemeente van Verwolde", kohieren van hoofdelijke omslag, 1818-1823, 1832-1833 en 1837-1839 846-854 Kohieren van de hoofdelijke omslag1857, 1880-1921	Deel in het gemeentearchief van Verwolde van 1818-1854. Daarna mogelijk opgenomen in het archief van Laren.	Regionaalarchiefzutphen.nl Regionaal Archief Zutphen

¹⁰ PDF bestand gevonden met de inventaris van het gemeentearchief van Herwen en Aerdt, maar online is dit niet te vinden.

¹¹ Regionaalarchiefzutphen (dus niet in Gelders archief of RAN of Regionaal archief rivierenland, ook niet vindbaar op Archieven.nl)

¹² Werd in 1812 bij de gemeente Laren gevoegd. In 1818 werd het weer een zelfstandige gemeente, tot 1854 toen het opnieuw weer bij de gemeente Laren werd gevoegd.

Gelderland	Wisch	Ja	1852-1919	<i>0565 Gemeentebestuur Wisch 1818-1920</i> Kohieren & suppletoire kohieren van de Hoofdelijke omslag, 1852-1919. 53 delen, 1 stuk (1082-1135) 1136 Bijlagen bij de hoofdelijke omslag, 1874-1912. 1 omslag	Tevens zijn er journalen aanwezig van de ontvangst van de kohieren. (1077-1080)	Archieven.n Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemersl
Gelderland	Gendt	Beperkt	1905	<i>1290 Gemeente Gendt 1811-1935</i> 232- Belastingkohier van hoofdelijke omslag naar geschat inkomen	De rest van de kohieren zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan.	Regionaal Archief Nijmegen
Groningen	Bellingwolde	Ja	1886-1922	<i>14 Gemeente Bellingwolde, 1811-1968</i> 1-36 Kohieren van hoofdelijke omslag		Archieven.nl Cultuurhistorisch Centrum Oldtambt
Groningen	Veendam	Ja	1844-1917	<i>Gemeentebestuur Veendam 1812-1910</i> 1017-1065, Kohier hoofdelijke omslag 1844-1917	14 pakken, 39 delen	Groningerarchiefn.net Gemeentearchief Veendam
Groningen	Hoogkerk	Ja	1830-1905	<i>1748 Gemeente Hoogkerk, 1811-1968</i> 1548-1556 Hoofdelijke omslag, 1830 - 1905		Groningerarchieven.nl Regionaal historisch centrum Groninger Archieven
Groningen	Leens	Ja	1819-1922	<i>Gemeentebestuur Leens 1811-1935</i> 292-294 Kohieren en aanvullende kohieren van de hoofdelijke omslag 1819-1922		www.groningerarchiefn.net De Marne

Groningen	Oldehove	Ja	1828-1848, 1852-1921	<i>Gemeentebestuur Oldehove 1811-1935</i> 534-536 Kohieren van de hoofdelijke omslag 1828- 1848, 1852-1921 3 omslagen 537 Stukken betreffende de vaststelling van de hoofdelijke omslag 1887- 1902 1 omslag		www.groningerarchiefnet.nl Zuidhorn
Groningen	Ulrum	Ja	1816-1922	<i>Gemeentebestuur Ulrum 1811-1936</i> 331-334 Kohieren van de hoofdelijke omslag 1816- 1922		www.groningerarchiefnet.nl De Marne
Limburg	Amstenrade	Ja	1864, 1866- 1978, 1880, 1889, 1891- 1938	<i>914 Archieven der Gemeente Amstenrade, 1796-1938</i> 104-167 Gemeentebegrotingen en - rekeningen, met bijlagen, dienstjaren 1864, 1866- 1978, 1880, 1889, 1891- 1938. 668-685 Begrotingen en rekeningen, met bijlagen van het Burgerlijk Armbestuur, dienstjaren 1916-1933.	Kohieren zijn opgenomen in de bijlagen van de gemeenterekening	Archieven.nl Archief De Domijnen Sittard- Geleen
Limburg	Borgharen	Ja	1908-10922	<i>20.210A Gemeentebestuur van Borgharen: gemeentebestuur Borgharen I, 1806-1942</i>		Archieven.nl Regionaal Historisch Centrum Limburg (RHCL)

Limburg	Geleen	Ja	1897-1920	746-760 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1908-1922 <i>130 Bestuursarchief Gemeente Geleen, 1706-1921</i> 922 Stukken betreffende de heffing van hoofdelijke omslagen, 1897-1916. 1 omslag 923-926 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1917-1920. 4 deeltjes		Archieven.nl Archief De Domijnen Sittard-Geleen
Limburg	Helden	Beperkt	1910, 1917	<i>Inventaris Helden 1588-1939</i> 965. Verordening, met wijziging, op de heffing van een hoofdelijke omslag, 1910 november 11. 1 omslag. 966. Verordening op de heffing van een buitengewone hoofdelijke omslag. 1917 januari 19. 1 stuk.	Inzage alleen mogelijk via microfiches	Gemeentearchief Peel en Maas (PDF)
Limburg Limburg	Jabeek Meijel	Nee Ja	1902-1922, 1902-1903	<i>Meijel periode tot 1943</i> 1305-1325. Kohieren en aanvullingskohieren van den hoofdelijken omslag. 1902-1922. 30 deeltjes. 2013a. Journaal van	gemaild Wederom alleen op microfiche raadpleegbaar	Onderbanken.nl Gemeentearchief Peel en Maas (PDF)

Limburg	Nuth	Ja	1825-1922 met hiaten	ontvangsten van den hoofdelijken omslag. 1902-1903. 1 deeltje. N.B. Getiteld "Kohier van den hoofdelijken omslag" <i>T002 Gemeente Nuth (1650- 1933) en Vaesrade (1775- 1821)</i> 1318-1395 Kohieren van de hoofdelijke omslag, dienstjaren, 1825, 1827- 1831, 1840, 1845, 1848, 1852, 1853, 1855-1857, 1859-1861, 1863-1878, 1880, 1886-1898, 1901- 1922		Archieven.nl Rijkheyte, centrum voor regionale geschiedenis
Limburg	Rijckholt	Ja	1903, 1905, 1920-1921	<i>30.022 Gemeente Rijckholt, 1797-1942</i> 500 Kohieren van den hoofdelijke omslag		Archieven.nl RHCL
Limburg	Roermond	Ja	1802-1812, 1911-1922	<i>1005 Kanton en gemeentebestuur van Roermond (Nieuw Archief) 1796-1933</i> 3465-3481 Kohieren van de hoofdelijke omslag / gemeentelijke belasting		Archieven.nl Gemeentearchief Roermond
Limburg	Stein	Nee		<i>911 Archieven der Gemeente Stein 1819-1937</i>		Dedomijnen.nl Archief De Domijnen Sittard- Geleen
Limburg	Weert	Ja	197-1919	<i>Gemeentearchief Weert</i>	Online PDF van de inventaris van de	www.weert.nl Erfgoedhuis Weert

Limburg	Valkenburg	Ja	1901-1918	<p>1042-1046 Kohieren van de hoofdelijke omslag over de jaren 1897 – 1919</p> <p><i>40.002 Gemeente Valkenburg, 1800-1940</i></p> <p>1702-1745 Kohieren van de hoofdelijke omslag Dienstjaar, 1901-1918</p> <p>1753 , Beschikkingen van Gedeputeerde Staten op afwijzende beschikkingen van de raad op bezwaarschriften van diverse personen tegen hun aanslag in de hoofdelijke omslag, 1907-1925</p> <p>1754 Andere stukken betreffende de hoofdelijke omslag, 1820-1847</p> <p><i>Gemeentearchief Almelo</i></p> <p>251 Correspondentie betr. wijziging verordening op de heffing en invordering hoofdelijke omslag, 1945, 1949, 1955, 1956, 1958.</p> <p>484 Lijsten Hoofdelijke Omslag (ook van achterstallige H.O., niet jaarlijks), 1822 - 1824, 1880 - 1883, 1897 - 1925.</p> <p>485 Correspondentie Hoofdelijke Omslag. Bezwaren, rechtszaken,</p>	gemeente Weert gevonden	Archieven.nl RHCL
Overijssel	Ambt-Almelo	Mogelijk		<p>251 Correspondentie betr. wijziging verordening op de heffing en invordering hoofdelijke omslag, 1945, 1949, 1955, 1956, 1958.</p> <p>484 Lijsten Hoofdelijke Omslag (ook van achterstallige H.O., niet jaarlijks), 1822 - 1824, 1880 - 1883, 1897 - 1925.</p> <p>485 Correspondentie Hoofdelijke Omslag. Bezwaren, rechtszaken,</p>		Archieven.nl Archief Almelo

Overijssel	Diepenheim	Mogelijk		opzeggingen, 1880 - 1883, 1897 - 1925, 1937. <i>2457 Salland, Twente en Vollenhove</i>		Volgens het archief liggen hier de kohieren van de hoofdelijke omslag van deze gemeenten.
Overijssel	Giethoorn	Mogelijk		<i>2457 Salland, Twente en Vollenhove</i>		Volgens het archief liggen hier de kohieren van de hoofdelijke omslag van deze gemeenten. Maar het is niet mogelijk om online dit in te zien.
Overijssel	Holten	Beperkt	1942-1950	<i>1574.1 Archief Hervormde Gemeente Holten te Holten 1816-1995</i> 232 Register van ontvangsten van de Hoofdelijke Omslag, 1942-1950.		Archieven.nl Historisch Centrum Overijssel (HCO)
Overijssel	Ootmarsum	Ja		<i>2457 Salland, Twente en Vollenhove</i>		Volgens het archief liggen hier de kohieren van de hoofdelijke omslag van deze gemeenten.
Overijssel	Wijhe	Ja		<i>2457 Salland, Twente en Vollenhove</i>		Volgens het archief liggen hier de kohieren van de hoofdelijke omslag van deze gemeenten.
Overijssel	Kampen	Mogelijk	> 1903	<i>Gemeentearchief Kampen</i> 102 Hoofdelijke omslag; Plaatselijke inkomstenbelasting. 1 omslag Inkomstenbelasting; Gemeentefonds. 1 omslag 1020 Kohieren hoofdelijke omslag en plaatselijke	In het gemeentearchief van Kampen komen alleen deze twee verwijzingen naar voren	Gemeentearchiefkampen.nl Gemeente Kampen

Overijssel	Lonneker	Ja	1830-1922	inkomstenbelasting. 1 omslag <i>36 Gemeentebestuur van Lonneker 1811-1934</i> 1158-1199 Kohieren van de personele of hoofdelijke omslag , 1830-1874 1200-1242 Kohieren van de personele of hoofdelijke omslag , 1875-1922 1243-1266 Hoofdelijke Omslag, gedrukte verzameling , 1878-1921		Stadsarchief.enschede.nl Stadsarchief Enschede
Noord-Brabant	Bakel en Milheeze	Nee			Gemeentearchief Gemert-Bakel heeft geen kohieren! Voor Milheeze is een email gestuurd naar het Brabants Historisch Informatie Centrum	bhic.nl Brabants Historisch informatie Centrum
Noord-Brabant	Bergen op Zoom	Nee			Geen inventaris online!	westbrabantsarchief.nl West Brabants Archief

Noord-Brabant	Boekel	Ja	1869, 1886, 1906	<p>7616 <i>Gemeentebestuur Boekel, 1814 - 1929</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 621 Stukken betreffende de Hoofdelijke Omslag, 1848-1922 2) 622-624 Kohieren hoofdelijke omslag 3) 625 Verordening op de heffing van een hoofdelijke omslag in de gemeente Boekel, 1885-1921 4) 626-637 Hulpjournaal tot ontvangst van de hoofdelijke omslag 	De Kohieren beslaan de jaren: 1869, 1886, 1906 (zie punt 2)	archieven.nl Brabants Historisch Informatie Centrum
Noord-Brabant	Breda	Ja	c. 1870, 1917-1921	<p><i>Gemeentebestuur Breda 1815-1925</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 2737-2747 Kohieren van de hoofdelijke omslag, alfabetisch geordend naar belastingplichtige, 1917 2) 2748 Tarief voor de hoofdelijke omslag (c. 1870). Concept. 3) 2750-2779 Kohieren van de plaatselijke directe belastingen naar het inkomen, alfabetisch geordend naar 	"N.B de voorafgaande kohieren zijn eertijds vernietigd" (voor 1917!)	Stadsarchief Breda bezocht (14-03-2017)

					belastingplichtige, 1918-1921		
Noord-Brabant	Dieden, Demen en Langel	Nee				Steekproef gedaan door archivaris Brabants Historisch Informatie Centrum (1907), geen kohieren van hoofdelijke omslag gevonden	archieven.nl Brabants Historisch Informatie Centrum
Noord-Brabant	Empel en Meerwijk	Nee				Geen online inventaris!	erfgoedshertogenbosch.nl
Noord-Brabant	Gestel en Blaarthem	Nee					Stadsarchief 's-Hertogenbosch rhc-eindhoven.nl Regionaal Historisch Centrum Eindhoven archieven.nl
Noord-Brabant	Heesch	Ja	1907 (andere jaartallen onbekend!)	<i>7301 Gemeentebestuur Heesch, 1811 - 1932</i>		Steekproef gedaan door archivaris Brabants Historisch Informatie Centrum (1907), kohier van hoofdelijke omslag gevonden	archieven.nl Brabants Historisch Informatie Centrum
Noord-Brabant	Klundert	Ja	1814-1922	<i>Gemeentebestuur Klundert 1811-1940</i> 1) 2919-2915 Kohieren van de hoofdelijke omslag. 1814-1922			westbrabantsarchief.nl West Brabants Archief
Noord-Brabant	Made en Drimmelen	Ja	1852-1922	<i>2302 Inventaris van het archief van het gemeentebestuur</i>		"N.B. De kohieren vindt men veelal onder de bijlagen van de gemeenteberekening."	regionaalarchieftilburg.nl Regionaal Archief Tilburg

				<p><i>van Made en Drimmelen, 1811-1936 (1956).</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 814 Aanvullingskohier van de hoofdelijke omslag. 1860 2) 524-663 Bijlagen tot de rekeningen 1813-1943 	<p>“N.B. Vanaf inv. nr. 544 meestal met kohieren van de hoofdelijke omslag, hondenbelasting, cijzen en renten, schoolgeldlijsten, kopieën van verkoopakten en afgeloste obligaties.”</p>	
Noord-Brabant	Oosterhout	Ja	1852-1921	<p>2001 <i>Inventaris van het archief van het Gemeentebestuur van Oosterhout, 1810-1933 (1950)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 724-737 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1852 - 1921 2) 737a Kohieren van de hoofdelijke omslag ter bezoldiging van de nachtwakers, 1856 – 1874 		<p>regionaalarchieftilburg.nl</p> <p>Regionaal Archief Tilburg</p>
Noord-Brabant	Oudenbosch	Nee				<p>westbrabantsarchief.nl</p> <p>West Brabants Archief</p>
Noord-Brabant	Rijsbergen	Ja	1811-1922	<p><i>Gemeentebestuur Rijsbergen 1811-1927</i></p>		<p>westbrabantsarchief.nl</p> <p>West Brabants Archief</p>

Noord-Brabant	Sint-Oedenrode	Nee		1) 1841-1854 Kohieren van de hoofdelijke omslag. 1811-1922	archieven.nl Brabants Historisch Informatie Centrum
Noord-Brabant	Terheijden	Nee			Bijlage email Regionaal Archief Tilburg PDF Gemeentebestuur Terheijden 1810-1941
Noord-Brabant	Vlierden	Ja	1852-1922	13130 Gemeentebestuur Vlierden, 1811-1925 1) 283 Verordening op de heffing van een hoofdelijke omslag, met betrekkelijke stukken 2) 284 Ingekomen bescheiden, alsmede raadsbesluiten, inzake de heffing van een hoofdelijke omslag 3) 285 Goedkeuringsbesluiten van Gedeputeerde Staten op de hoofdelijke omslag	archieven.nl Regionaal Historisch Centrum Eindhoven

				4) 286-291 Kohieren van de hoofdelijke omslag	
				5) 292 Kohieren van de hoofdelijke omslag	
				6) 293 Kladstaten van de hoofdelijke omslag	
Noord-Brabant	Woensdrecht	Ja	1851, 1852, 1854, 1857-1895, 1901-1921	502 <i>Woensdrecht</i> 1) 1303-1306 Hoofdelijke Omslag (1851 tot 1895) 2) 1307, 1309-1313 Hoofdelijke omslag (vanaf 1895 tot 1921)	westbrabantsarchief.nl West Brabants Archief
Noord-Holland	Alkmaar	Ja		0002 <i>Inventaris van het archief van de stad Alkmaar, 1816-1919</i> 1) 1252 - 1291 Kohieren van de hoofdelijke omslag, vastgesteld bij raadsbesluit van 25 september 1867. 1873 - 1919. 2) 1292 - 1293 Gedrukte kohieren van de hoofdelijke omslag, gebruikt als legger voor het volgend jaar. 1890 - 1918.	archieven.nl Noord-Hollands Archief

*0003 Inventaris van het
archief van de stad Alkmaar,
1920-1944*

- 1) XVI.G
Gemeenteontvanger

Noord- Holland	Barsingerhorn	Nee				regionaalarchiefalkmaar.nl
Noord- Holland	Broek in Waterland	Nee				Regionaal Archief Alkmaar archieven.nl
Noord- Holland	Den Helder	Ja	1899-1916	<i>1044 Inventaris van het archief van de gemeente Den Helder, (1812) 1816- 1899</i> 1) 47-62 Rekeningen. 1814-1899. <i>1065 Inventaris van het archief van de gemeente Den Helder, 1900- 1918</i> 2) 206 - 207 Rekeningen. 1900-1918. <i>1064 Inventaris van de archieven van de gemeente Den Helder, (1882) 1919-1994</i> 3) II.C.10 Economische aangelegenheden <i>1065 Inventaris van het archief van de gemeente</i>		Waterlands Archief regionaalarchiefalkmaar.nl Regionaal Archief Alkmaar

				<i>Den Helder, 1900-1918 (1919)</i>	
				1) 218 Kohieren van de hoofdelijke belasting, vanaf 1912 plaatselijke directe belasting naar het inkomen. 1899-1916.	
Noord- Holland	Enkhuizen	Ja	1911-1921	<i>0121 Gemeentebestuur Enkhuizen 1813- 1921</i>	archieven.nl Westfries Archief
				1) 2258 Stukken betreffende de hoofdelijke omslag, 1896-1902	
				2) 120-130 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1911-1921	
				3) 3013-3021 Suppletoire kohieren van de hoofdelijke omslag, 1912-1921	
Noord- Holland	Etersheim	Nee			archieven.nl
Noord- Holland	Heiloo	Ja	1818, 1841, 1843-1848, 1850-1870, 1885- 1922	<i>0494 Inventaris van het archief van de gemeente Heiloo, 1817-1927</i>	Waterlands Archief regionaalarchiefalkmaar.nl Regionaal Archief Alkmaar
				1) 330-337 Executoir verklaarde kohieren van de hoofdelijke omslag. 1818-1922	

Noord-Holland	Hoorn	Ja	1862	1) 5335 Suppletoir kohier van aangeslagenen in de hoofdelijke omslag, 1862	Alleen het suppletoir kohier van 1862!	archieven.nl Westfries Archief
Noord-Holland	Kortenhoef	Ja	1851-1921	<i>Dorpsbestuur en gemeentebestuur Kortenhoef, 1592-1926 (1966)</i> 1) B.42b jaarrekeningen -Jaarrekeningen van ontvangsten en uitgaven door het gemeentebestuur, 1851-1864. Met bijlagen, 1851-1924		gooienvechthistorisch.nl Streekarchief het Gooi en de Vechtstreek
Noord-Holland	Monnickendam	Ja	1883-1889, 1916-1919	<i>0697 Gemeente Monnickendam, 1814-1943</i> 1) 986-991 Verzamelboeken van geheven en betaalde wacht- en lantaarngelden alsmede van de hoofdelijke omslag ' gespecificeerd naar belastingplichtige per wijk 2) 995 Verordeningen op de heffing van hoofdelijke omslag; met bijlagen, 1882-1920		archieven.nl Waterlands Archief

- 3) 996-997
Verzamelboeken van
geheven en betaalde
hoofdelijke omslag
gespecificeerd naar
belastingplichtige (in
volgorde van het
artikel in het kohier)
- 4) 9498-1000 Kohieren
van de hoofdelijke
omslag naar geschat
inkomen; met bijlagen
- 5) 1001
Navorderingskohier
van de hoofdelijke
omslag; met
bijlage,1920-1921

Noord-Holland	Opmeer	Nee			archieven.nl
Noord-Holland	Schagen	Nee		<i>Gemeentebestuur Schagen, 1814-1940</i> 1) 298- 423 Gemeentebegrotingen 1814-1942	Westfries Archief regionaalarchiefalkmaar.nl Regionaal Archief Alkmaar
Noord-Holland	Sijbekarspel	Ja	1904-1910	<i>0905-02 Gemeentebestuur Sijbekarspel 1812-1936</i> 1) 228 Kohieren, 1904-1910	archieven.nl Westfries Archief
Noord-Holland	Warder	Ja	1817-1823, 1831-1840,	<i>0085 Gemeente Warder en polder de Zeevang, 1817 - 1970</i>	archieven.nl Waterlands Archief

			1841-1850, 1856-1864	<ol style="list-style-type: none"> 1) 343-345 Kohieren van personele omslag; met hiaten 2) 346 Verordening op de heffing van hoofdelijke omslag; met wijzigingen, 1865-1919 3) 347 Verordening op de invordering van hoofdelijke omslag; met wijzigingen, 1870-1901 4) 348 Kohieren van hoofdelijke omslag; met hiaten, 1856-1864 	
Noord-Holland	Wognum	Ja	1836-1837, 1841-1852, 1856-1864, 1869-1875, 1888-1900, 1905-1922	<i>1433 Dorpen Wognum en Wadway en gemeente Wognum 1436-1940</i> <ol style="list-style-type: none"> 1) 959-1019 Registers van hoofdelijke omslag, 1836-1837, 1841-1852, 1856-1864, 1869-1875, 1888-1900, 1905-1922 	archieven.nl Westfries Archief
Noord-Holland	Zaandam	Ja	1856-1902	<i>OA-0054 Gemeentebestuur Zaandam</i> <ol style="list-style-type: none"> 1) 102 Kohieren van de hoofdelijke omslag 2) 489E Kohier van de hoofdelijke omslag 	archieven.nl Gemeentearchief Zaanstad
Noord-Holland	Zijpe	Ja	1817-1922	<i>Archief van de Gemeente Zijpe, 1812-1939</i>	regionaalarchiefalkmaar.nl Regionaal Archief Alkmaar

- 1) 551 - 560 Kohieren van hoofdelijke omslag. 1817-1922; met hiaten. 10 omslagen
- 2) 1188 Stukken betreffende de heffing en invordering van de hoofdelijke omslag. 1829-1920; met hiaten. 1 omslag

Utrecht	Breukelen-Sint Pieters	Nee				archieven.nl Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen
Utrecht	Haarzuilens	Ja	1851, 1853-1897, 1899-1922	<i>1103-1 Voormalige gemeenten Haarzuilens, Oudenrijn, Veldhuizen en Vleuten, gemeentebesturen</i>	Geen online inventaris!	archieven.nl Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen Utrechts Archief
Utrecht	Leersum	Nee				archieven.nl Regionaal Historisch Centrum Zuidoost Utrecht
Utrecht	Montfoort	Ja	1813-1922	<i>Inventaris van het archief van de gemeente Montfoort, 1813 – ca. 1937,</i>		rhrijnstreek.nl

				<i>en van archieven van te Montfoort gevestigde instellingen, 1813-1970</i>		Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
				1) 2906-3004. Kohieren van de hoofdelijke omslag (quotisatie, stedelijke omslag, personele omslag), 1813-1922, 99 omslagen.		
Utrecht	Rijsenburg	Ja	1921	<i>138 Gemeentebestuur Rijsenburg</i>	Mogelijk ook kohier van de het jaar 1907	archieven.nl
				1) 306 Stukken betreffende de opbrengst van verschillende vormen van belastingen, onder andere grond- en personele belasting, 1818-1823, 1907, 1921-1925		Regionaal Historisch Centrum Zuidoost Utrecht
				2) 307 Kohier van de hoofdelijke omslag naar het inkomen voor het dienstjaar 1921, alsmede een afdruk van de verordening op de heffing van een hoofdelijke omslag, 1920		
Utrecht	Vinkeveen	Ja	1852-1921	<i>1044 Gemeente Vinkeveen en Waverveen, 16_-1935</i>		archieven.nl
						Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen

- 1) 148 Kohieren van de personele omslag, 1841-1845. 1 omslag
- 2) 613 Stukken betreffende de heffing van personele omslagen, 1841, 1842 en 1851. (ON 13). 1 omslag
- 3) 156-195 Kohieren van de hoofdelijke omslag; met hiaten, 1852-1921. 3 pakken en 1 omslag
- 4) 1031 Verordening op de heffing van een hoofdelijke omslag, met verordeningen tot wijziging en bijlagen, 1855, 1864-1866, 1869-1871, 1875 en 1882. (ON 21). 1 omslag
- 5) 1032 Verordening op de heffing van een hoofdelijke omslag, met verordening op de invordering en bijlagen, 1882 en 1883. (ON 21). 1 omslag
- 6) 1033 Verordening op de heffing van een

				<p>hoofdelijke omslag, met bijlagen, 1883. (ON 21). 1 omslag</p> <p>7) 1034 Verordening op de heffing van een hoofdelijke omslag, met verordening op de invordering en verordeningen tot wijziging en bijlagen, 1900 en 1916-1919. (ON 21). 1 omslag</p>		
Utrecht	Wulverhorst	Ja	1851-1857	<p><i>Inventaris van het archief van de voormalige gemeente Wulverhorst, 1818-1857</i></p> <p>1) 4-14 Ingekomen en uitgaande stukken, 1818-1857.</p>	<p>Gemeente is in 1857 opgeheven.</p> <p>‘Zie voor het kohier van de hoofdelijke omslag van respectievelijk 1856 en 1857 de inventaris van het archief van de voormalige gemeente Achthoven’</p>	<p>rhcrijnstreek.nl</p> <p>Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard</p>

Zeeland	Baarland	Ja	1846,1851,1852, 1874-1876, 1879- 1880,1906- 1915,1920	<i>Inventaris van het archief van de gemeente Baarland</i> 1) 665-676 Kohieren van personen, aangeslagen in de hoofdelijke omslag, met vermelding van de te betalen bedragen. 1846,1851,1852,1906- 1915,1920. 14 katernen. 2) 677-690 Kohieren van personen, aangeslagen in de hoofdelijke omslag en de belasting op honden, met vermelding van de te betalen bedragen. 1874-1876,1879-1890. 14 katernen.		http://www.borsele.nl/over-borsele/inventarissen-oud-archief_43255/item/inventarissen-gemeentelijke-archieven_21283.html
Zeeland	Gapinge	Ja	1842-1852, 1856-1857		Geen online inventaris!	archieven.nl
Zeeland	Heinkenszand	Ja	1856, 1879- 1922	<i>655-660 Kohieren van personen, die aangeslagen zijn in de hoofdelijke omslag. 1856,1879-1922.</i>	Geen online inventaris!	Zeeuws Archief archieven.nl Zeeuws Archief Gemeentearchief Borsele
Zeeland	Kats	Nee			Geen online inventaris!	archieven.nl

Email gemeentearchief
Noord-Beverland: 'De
hoofdelijke omslag Kats
zit bij ons tussen de
correspondentie van
burgemeester en
wethouders.

Dus we moeten dit
nazoeken.

Het kan even duren daar
ik allen in de morgen
werk en nog ander zaken
moet afhandeling die
prioriteit hebben'

'Kohieren van de
hoofdelijke omslag zijn in
het gemeentearchief van
Kats niet bewaard
gebleven.

We hebben slechts de
beschikking over de
notulen van de besloten
vergaderingen van de
gemeenteraad, waarin
de bezwaarschriften van
de burgerij werden
behandeld, over de
periode 1892-1930'.

Zeeuws Archief

Gemeentearchief Noord-
Beverland

Zeeland	Koewacht	Mogelijk	1921	<p><i>Archief gemeente Axel, 1920-1950</i></p> <p>1) 400-429 Begrotingen van inkomsten en uitgaven, met wijzigingen en memorie van toelichting, 1921-1950. 27 omslagen, 3 pakken.</p> <p>2) 430-459 Rekeningen van inkomsten en uitgaven, 1921-1950 30 omslagen.</p> <p>3) 460-497 Grootboek van inkomsten en 38 delen uitgaven, 1921-1940.</p>	<p>Mogelijk hoofdelijke omslag van de jaren 1921-1922</p> <p>‘Het archief van de voormalige gemeente Koewacht is niet geïnteriseerd en aangezien er voorlopig gebrek is aan mankracht, kan dit nog wel even duren’.</p>	<p>terneuzen.nl</p> <p>Gemeentearchief Terneuzen</p>
Zeeland	Middelburg (Z.)	Nee			<p>Tijdens het bombardement op Middelburg van 17 mei 1940 zijn onder andere het stadshuis en de daarbij behorende archief grotendeels verloren gegaan. Er zijn naar alle waarschijnlijkheid geen kohieren meer te vinden.</p> <p>“Toegankelijkheid: in bewerking”</p>	<p>archieven.nl</p> <p>Zeeuws Archief</p>
Zeeland	Oostkapelle	Ja	1815-1816, 1830, 1864, 1865, 1907-1921		<p>archieven.nl</p> <p>Zeeuws Archief</p>	

Zeeland	Retranchement	Ja	1911-1918, 1920, 1922	<i>Archief Gemeente Retranchment 1796-1970</i> 1) 922 Journalen van inkomsten uit de hoofdelijke omslag 1911-1918,1920,1922, 1 omslag. 2) 923-925 Grootboeken van inkomsten en uitgaven 1845-1923, met hiaten, 3 pakken		gemeentesluis.nl Gemeentearchief Sluis
Zeeland	Sint Kruis	Ja	1853-1922	<i>Gemeente Sint Kruis 1794- 1941</i> 1) 455. Verordeningen op de heffing en invordering van de hoofdelijke omslag. Met stukken over de wijziging. 1852, 1901, 1919. 1 omslag. 2) 456-458. Koh2ieren van de hoofdelijke omslag. 1853-1922. 3 pakken.		gemeentesluis.nl Gemeentearchief Sluis
Zeeland	Vlissingen	Ja	1866-1914	<i>143 Ontvanger Gemeente Vlissingen</i> 1) 3776-3822 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1866-1914	“Inv.nrs. 3814 [1906] en 3819 [1911] door vocht beschadigd. Over 1913 alleen suppletoire kohieren.”	archieven.nl Gemeentearchief Vlissingen

Zeeland	Westkapelle	Nee		2260 <i>Stad en Gemeente Westkapelle, (1634) 1643-1944 (1964)</i> 1) 404 - 409 Grootboeken, 1839 - 1852, 1897 - 1898, 1943 - 1945. 1 band en 7 delen.		archieven.nl Zeeuws Archief
Zeeland	Zierikzee	Nee				Schouwen-duivenland.nl Gemeentearchief Schouwen-Duivenland
Zuid-Holland	Ackersdijk en Vrouwenregt	Ja	1818-1855	145 <i>Inventaris van het archief van de gemeente ackersdijk en vrouwenregt 1817-1855</i> 1) 234-238 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1818-1855, met hiaten; met bijlagen.	Gemeente opgeheven in 1855	archieff-delft.nl Archief Delft
Zuid-Holland	Biesland	Nee			Geen inventarissen online van na 1832!	archieff-delft.nl Archief Delft
Zuid-Holland	Delft	Ja	1853-1857, 1859-1921	19. <i>Gemeenteontvanger Delft</i> 1) 666-737 Kohieren van de directe belasting naar inkomen, 1853-1857, 1859-1921; vanaf 1866 met supplement, vanaf 1887 ingebonden.		archieff-delft.nl Archief Delft

Zuid-Holland	Dirksland	Nee			Geen online inventaris!	goeree-overflakkee.nl Streekarchief Goeree-Overflakkee
Zuid-Holland	Dordrecht	Ja	1857-1920	<i>6 Gemeente Dordrecht, 1851 - 2002</i> 1) 6539-6775 Kohieren betreffende de hoofdelijke omslag en gemeentelijke inkomstenbelasting		archieven.nl Regionaal Archief Dordrecht
Zuid-Holland	Gorinchem	Ja	1819-1847, 1847-1865, 1866-1905	<i>Gemeentebestuur Gorinchem</i> 1) Registers van afgekondigde kohieren betreffende diverse belastingen, 1819-1847, 1847-1865, 1866-1905	Geen online inventaris!	regionaalarchiefgorinchem.nl Regionaal Archief Gorinchem
Zuid-Holland	Gouda	Ja	1921	<i>0057 Archief gemeente Gouda, 1921-1945, 1921-1945</i> 1) 0057. 177 Behandeling kohier plaatselijke directe belasting naar het inkomen, 1921 - 1924, 1921-1924 (Bestanddeel)	Geen online inventaris!	samh.nl Streekarchief Midden-Holland
Zuid-Holland	Hei- en Boeicop	Ja	1817-1916	<i>Inventaris van de archieven van de gemeente Hei- en Boeicop</i> 1) 165-179 Begrotingen van de jaren 1817-		zederik.nl Gemeentearchief Zederik

Zuid-Holland	Hof van Delft	Ja	1818-1820, 1822 1841-1920	1938 met memories van toelichting en wijzigingen, 1817-1938. <i>152 Inventaris van het archief van de gemeente hof van Delft (1812) 1817-1921</i> 1) 800-862 Kohieren van de hoofdelijke omslag, vanaf 1883 met suppletoire kohieren, 1818-1920; met hiaten.	archieff-delft.nl Archief Delft
Zuid-Holland	Kethel en Spaland	Ja	1814-1821, 1823-1828, 1834-1836, 1840-1881, 1883-1886, 1888-1922	<i>Inventaris van de archieven van ambachten, municipaliteiten, en gemeentebesturen van kethel spaland en nieuwland</i> 1) 849-853. Kohieren van de personele respectievelijk hoofdelijke omslag, 1814-1922	schiedam.nl Gemeentearchief Schiedam
Zuid-Holland	Nieuw-Lekkerland	Ja	1845-1851, 1853-1879, 1918	<i>696 Gemeente Nieuw-Lekkerland, 1813 - 1924</i> 1) 823 Kohieren van de hoofdelijke omslag 2) 824 Suppletoire kohieren van de hoofdelijke omslag - Kohier van de hoofdelijke omslag	regionaalarchiefdordrecht.nl Regionaal Archief Dordrecht

				<ul style="list-style-type: none"> 3) 825 Kohier van de hoofdelijke omslag 4) 826 1e Suppletoire kohier van de hoofdelijke omslag 		
Zuid-Holland	Nootdorp	Ja	1905-1922	<p><i>Inventaris van het archief van de ambachtsheerlijkheden, van 1795-1798 municipaliteiten, vanaf 1798 gemeenten nootdorp, nieuweveen en hoogeveen, in 1832 samengevoegd tot gemeente nootdorp, 1585-1930 (1950)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> 1) 1349-1350 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1905-1922. 		<p>archieff-delft.nl</p> <p>Archief Delft</p>
Zuid-Holland	Oud en Nieuw Mathenesse	Ja	1817-1826, 1828, 1830-1831, 1842-1864	<p><i>Inventaris van het archief van het stads-, respectievelijk gemeentebestuur van Oud- en Nieuw-Mathenesse 1817-1868 (1872)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> 1) 218-219. Kohier van de personele-, sedert 1856 hoofdelijke omslag, 1817-1826, 1828, 1830- 1831, 1842-1864. 	In 1868 opgegaan in de gemeente Schiedam	<p>schiedam.nl</p> <p>Gemeentearchief Schiedam</p>

Zuid-Holland	Oukoop	Ja	1818-1857	<i>Inventaris van de archieven van de gemeente Oukoop, 1656 -1857</i> 1) 99 Kohieren van de personele, vanaf 1845 hoofdelijke omslag, met stukken betreffende de vaststelling en goedkeuring, 1818-1857.	In 1857 opgegaan in gemeente Hekendorp	rhcrijnstreek.nl Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
Zuid-Holland	Rijnsburg	Ja	1856,1857, 1877-1921	<i>Inventaris van de archieven van de vrije heerlijkheid en de gemeente Rijnsburg ([1199]) [1503]-1978 (1995)</i> 1) 1078-1083 Kohier van de hoofdelijke omslag, 1856-1921; met hiaten.	“N.B. Over 1919 is alleen het suppletoir kohier aanwezig.”	katwijk.nl Gemeentearchief Katwijk
Zuid-Holland	Schelluinen	Nee				regionaalarchiefgorinchem.nl Regionaal Archief Gorinchem
Zuid-Holland	Schiedam	Ja	1857-1897	<i>Inventaris van het archief van het stads-, respectievelijk gemeentebestuur van Schiedam (1798) 1816 - 1953 (1973)</i> 1) 6330-6423. Kohieren van de plaatselijke directe belastingen op		schiedam.nl Gemeentearchief Schiedam

				vertering, na 1860 op de grondslagen A, B, C D en E, 1857 - 1897.		
Zuid-Holland	's-Gravenambacht	n.v.t.			Gemeente opgeheven in 1838. Niet meer relevant voor het haalbaarheidsonderzoek!	archieven.nl Stadsarchief Rotterdam
Zuid-Holland	Stein (ZH.)	Nee			Gemeente opgeheven in 1870	rhcrijnstreek.nl Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard katwijk.nl
Zuid-Holland	Valkenburg (ZH.)	Ja	1845-1847, 1849-1922	<i>Inventaris van de archieven van de gemeente Valkenburg 1663-1932 (1973)</i> 1) 365-372 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1845-1847, 1849-1922.		Gemeentearchief Katwijk
Zuid-Holland	Vrijenban	Ja	1818-1852, 1854-1882, 1894-1899, 1909, 1913-1920	<i>158 Inventaris van het archief van de gemeente vrijenban (1758) 1817 - 1921</i> 1) 1371-1447 Kohieren van de hoofdelijke omslag, vanaf 1855 met suppletoire kohieren, 1818-1920; met hiaten.		archieff-delft.nl Archief Delft
Zuid-Holland	West-Barendrecht	Ja	1830-1922	<i>1437 Gemeente Barendrecht (1812 - 1923)</i>		archieven.nl Stadsarchief Rotterdam

Zuid-Holland	Wijngaarden	Ja	1852, 1854, 1856, 1857, 1859, 1860, 1862, 1864, 1866, 1868-1871, 1873, 1874, 1877, 1878, 1884-1889, 1901-1922	1) 2.2.3.01.2. Gemeentelijke belastingen - Kohieren van de hoofdelijke omslag	archieven.nl
				841 Gemeente Wijngaarden, 1599 - 1941 1) 316-321 Kohieren van de hoofdelijke omslag	Stadsarchief Rotterdam

Tabel 3. Inventarisatie van kohieren van de hoofdelijke omslag (grote gemeenten).

Provincie	Gemeente	Aanwezig	Periode	Vorm	Opmerkingen	Herkomst
Drenthe	Assen	Ja	1833-1918	0921 Oud-Archief van de gemeente Assen		drentsarchief.nl
				1) 1027-1041 Kohieren van de hoofdelijke omslag; 1833 - 1918		Drents Archief
Friesland	Leeuwarden	Ja	1857-1921	1002 Gemeentebestuur van		regionaalarchiefleeuwarden.nl

				<i>Leeuwarden, 1811-1941</i>		Regionaal Archief Leeuwarden
				1) 2818-2923 Kohieren van de Hoofdelijke Omslag, ingericht per wijk, 1857-1921.		
				2) 2924-2934 Suppletoire kohieren van de Hoofdelijke Omslag, wijksgewijs ingericht, 1857-1931.		
Gelderland	Apeldoorn	Nee				coda-apeldoorn.nl
Gelderland	Arnhem	'Deels'		<i>'Documentatie Gelders Archief 330'</i>	Exacte vindplaats niet kunnen achterhalen!	CODA geldersarchief.nl Gelders Archief
Gelderland	Nijmegen	Ja	1884-1920	<i>02 Gemeentearchief Nijmegen 1811-1943</i> Rubriek: Hoofdelijke omslag 14000-14022, 14100-14120		Regionaal Archief Nijmegen Regionaal Archief Nijmegen
Gelderland	Zwolle	Ja	1871-1902	<i>0701 Gemeente Zwolle, gemeentebestuur</i>	'Gedrukt aanwezig in de studiezaal'	archieven.nl Historisch centrum Overijssel

				1) 3738 - 3740 Kohieren van hoofdelijke omslag, 1871 - 1902.		
Groningen	Groningen	Ja	1858- 1921	1469 <i>Gemeenteontvanger van Groningen, (1618) 1812 - 1946</i> 1) 738-941 Kohieren voor de hoofdelijke omslag, 1858- 1921		groningerarchieven.nl Regionaal historisch centrum Groninger archieven
Limburg	Maastricht	'Ja'	Onduidelijk	'20.007B <i>Gemeentebestuur van Maastricht: deel 2, (1779) 1813-1997'</i>	Exacte vindplaats niet kunnen achterhalen!	rhcl.nl Regionaal Historisch Centrum Limburg
Limburg	Venlo	Ja	1851- 1920	37 <i>Gemeentesecretarie Venlo 1851 - 1900</i> 1) 159- 159a Kohieren en suppletoire kohieren van de Hoofdelijke Omslag		http://archieff.venlo.nl/ikzoek/archieven Gemeentearchief Venlo

54

Gemeentesecretarie

Venlo 1901 – 1920

1) 1075-1094

Kohieren van
de hoofdelijke
omslag

**Noord-
Brabant**

Breda

Ja

c. 1870,
1917-
1921

*Gemeentebestuur
Breda 1815-1925*

4) 2737-2747

Kohieren van
de hoofdelijke
omslag,
alfabetisch
geordend naar
belastingplichti
ge, 1917

5) 2748

Tarief
voor de
hoofdelijke
omslag (c.
1870).

Concept.

6) 2750-2779

Kohieren van
de plaatselijke
directe
belastingen
naar het
inkomen

'N.B de
voorafgaande
kohieren zijn
eertijds
vernietigd'
(voor 1917!)

stadsarchief.breda.nl

Stadsarchief Breda

Noord- Brabant	's- Hertogenbos ch	Nee
Noord- Brabant	Tilburg	Ja

*4 Inventaris van het
archieff van het
Gemeentebestuur van
Tilburg, (1781) 1810 -
1907 (1973)*

- 1) 927-993
Registers van
ontvangst van
de personele
belasting ook
wel hoofdelijke
of personele
omslag
genoemd (dat
wil zeggen
belasting naar
inkomen en
vermogen).
1814-1907.
- 2) 995-1109
Kohieren van
de personele
belasting.
1821-1907

*871. Plaatsingslijst
(gedeeltelijk) van het
archieff van het*

erfgoedshertogenbosch.nl

Stadsarchieff 's-Hertogenbosch
regionaalarchiefftilburg.nl

Regionaal Archief Tilburg

*Gemeentebestuur van
Tilburg, 1908-1937*

- 1) 906- 926
Kohieren en
suppletoire
kohieren
betreffende de
Hoofdelijke
omslag. Met
bijlagen en
eventuele
beschikkingen
inzake
handhaving en
vernietiging
van aanslagen.

**Noord-
Holland**

Alkmaar

Ja

1873-
1876,
1878-
1889,
1904-
1919

*0002 Inventaris van
het archief van de stad
Alkmaar, 1816-1919*
1) 1252 - 1291
Kohieren van
de hoofdelijke
omslag,
vastgesteld bij
raadsbesluit
van 25
september
1867. 1873 -
1919

regionaalarchiefalkmaar.nl

Regionaal archief Alkmaar

Noord-Holland	Amsterdam	Ja	'1897-1921'	'5178: <i>Archief van de Secretarie; Afdeling Belastingen</i> '	Exacte vindplaats niet kunnen achterhalen!	www.archief.amsterdam.nl Stadsarchief Amsterdam
Noord-Holland	's-Gravenhage	Ja	1880-1910	0333-01 <i>Gemeenteontvanger Den Haag</i> 1) 4.4. Hoofdelijke omslag		Archieven.nl Haags Gemeentearchief
Zuid-Holland	Rotterdam	Ja	Onduidelijk	443-01 <i>Archieven van de Gemeentesecretarieafdeling Financiën, de Gemeenteontvanger en de Commissie voor de Financiën te Rotterdam 1813-1941</i>		stadsarchief.rotterdam.nl Stadsarchief Rotterdam
Noord-Holland	Haarlem	Ja	1857-1868	2295 <i>Gemeentebestuur van Haarlem (Gemeente Haarlem)</i> 1) 3569- 3575 Leggers van de plaatselijke belasting op de huurwaarde (hoofdelijke omslag)		Archieven.nl Noord-Hollands Archief

Overijsse I	Deventer	Ja	1889-1896, 1909, 1914-1920/21	0704 <i>Gemeentebestuur van Deventer I (1814-1930)</i> 1) 3075-3093 Kohieren van de plaatselijke directe belasting naar het inkomen te Deventer	
Zeeland	Vlissingen	Ja	1866-1914	143 <i>Ontvanger Gemeente Vlissingen</i> 1) 3776-3822 Kohieren van de hoofdelijke omslag, 1866-1914	archieven.nl Gemeentearchief Vlissingen
Utrecht	Utrecht	Ja	1870-1918/19	1007-2 <i>Gemeentebestuur van Utrecht 1813-1969, deel 2: stukken over afzonderlijke onderwerpen zonder classificatienummers</i> 1) 6346-6455 Kohieren van de plaatselijke directe belasting (hoofdelijke	archieven.nl Utrechts Archief

- omslag) per
wijk, met re-
capitulaties,
over 1870-
1887.
- 2) 6456-6478
Supplement-
kohieren van
de plaatselijke
directe
belasting
(hoofdelijke
omslag) voor
de wijken A-M
over 1870-
1887
- 3) 6479-6871
Kohieren van
de
gemeentelijke
inkomstenbela-
sting per wijk
c.q. afdeling,
met reca-
pitulaties, over
1888-1918/19
- 4) 6872-6990
Supplement-
kohieren van
de
gemeentelijke

inkomstenbela
sting voor de
wijken A-M,
met
recapitulaties,
over 1888-
1918/19

Bijlage III. Frequentietabel

Tabel 4. Aantal aanwezige kohieren.

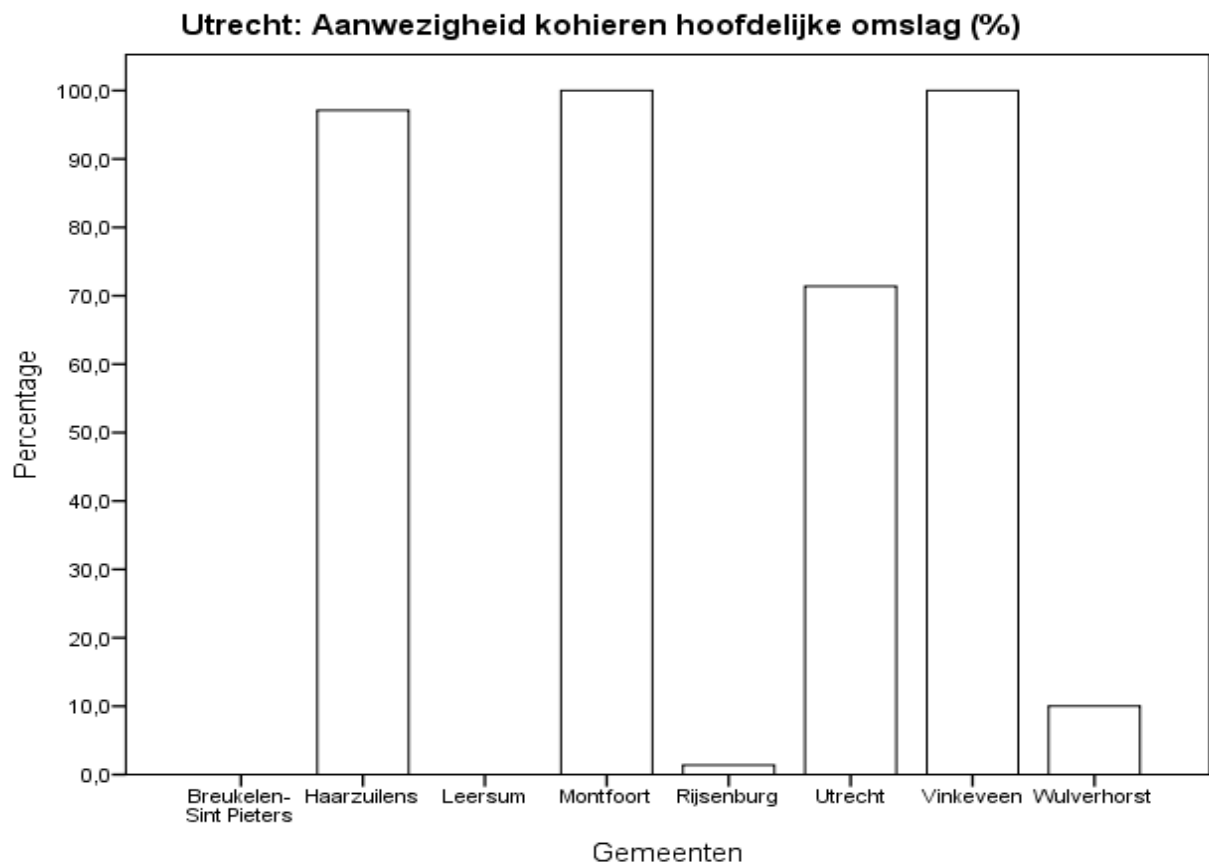
Descriptive Statistics

	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>
AAANT Aantal (aanwezig)	130	0	70	32,32	28,397
Valid N (listwise)	130				

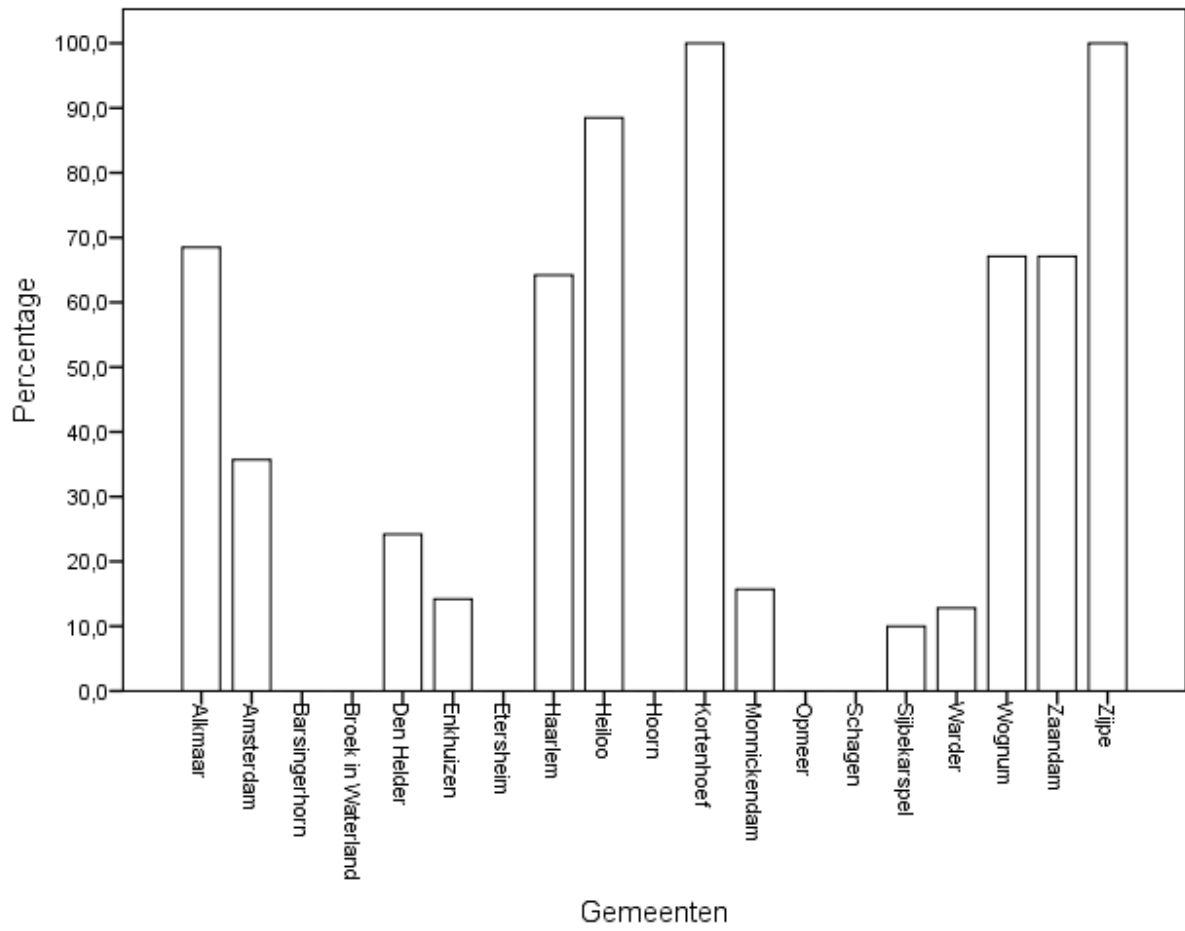
Aantal kohieren hoofdelijke omslag

	<i>Frequency</i>	<i>Percent</i>	<i>Valid Percent</i>	<i>Cumulative Percent</i>
Valid 0	31	23,8	23,8	23,8
1	4	3,1	3,1	26,9
2	1	,8	,8	27,7
3	1	,8	,8	28,5
5	2	1,5	1,5	30,0
6	2	1,5	1,5	31,5
7	3	2,3	2,3	33,8
8	2	1,5	1,5	35,4
9	1	,8	,8	36,2
10	2	1,5	1,5	37,7
11	2	1,5	1,5	39,2
12	1	,8	,8	40,0
14	1	,8	,8	40,8
17	3	2,3	2,3	43,1
18	2	1,5	1,5	44,6
20	2	1,5	1,5	46,2
23	2	1,5	1,5	47,7
24	1	,8	,8	48,5
25	2	1,5	1,5	50,0
28	2	1,5	1,5	51,5
29	1	,8	,8	52,3
36	1	,8	,8	53,1
41	2	1,5	1,5	54,6
43	1	,8	,8	55,4
44	3	2,3	2,3	57,7
45	3	2,3	2,3	60,0
46	2	1,5	1,5	61,5
47	3	2,3	2,3	63,8
48	1	,8	,8	64,6
49	1	,8	,8	65,4
50	1	,8	,8	66,2
51	1	,8	,8	66,9
55	2	1,5	1,5	68,5
58	2	1,5	1,5	70,0
60	3	2,3	2,3	72,3
62	2	1,5	1,5	73,8
63	1	,8	,8	74,6
64	2	1,5	1,5	76,2
65	1	,8	,8	76,9
66	2	1,5	1,5	78,5
68	5	3,8	3,8	82,3
69	2	1,5	1,5	83,8
70	21	16,2	16,2	100,0
Total	130	100,0	100,0	

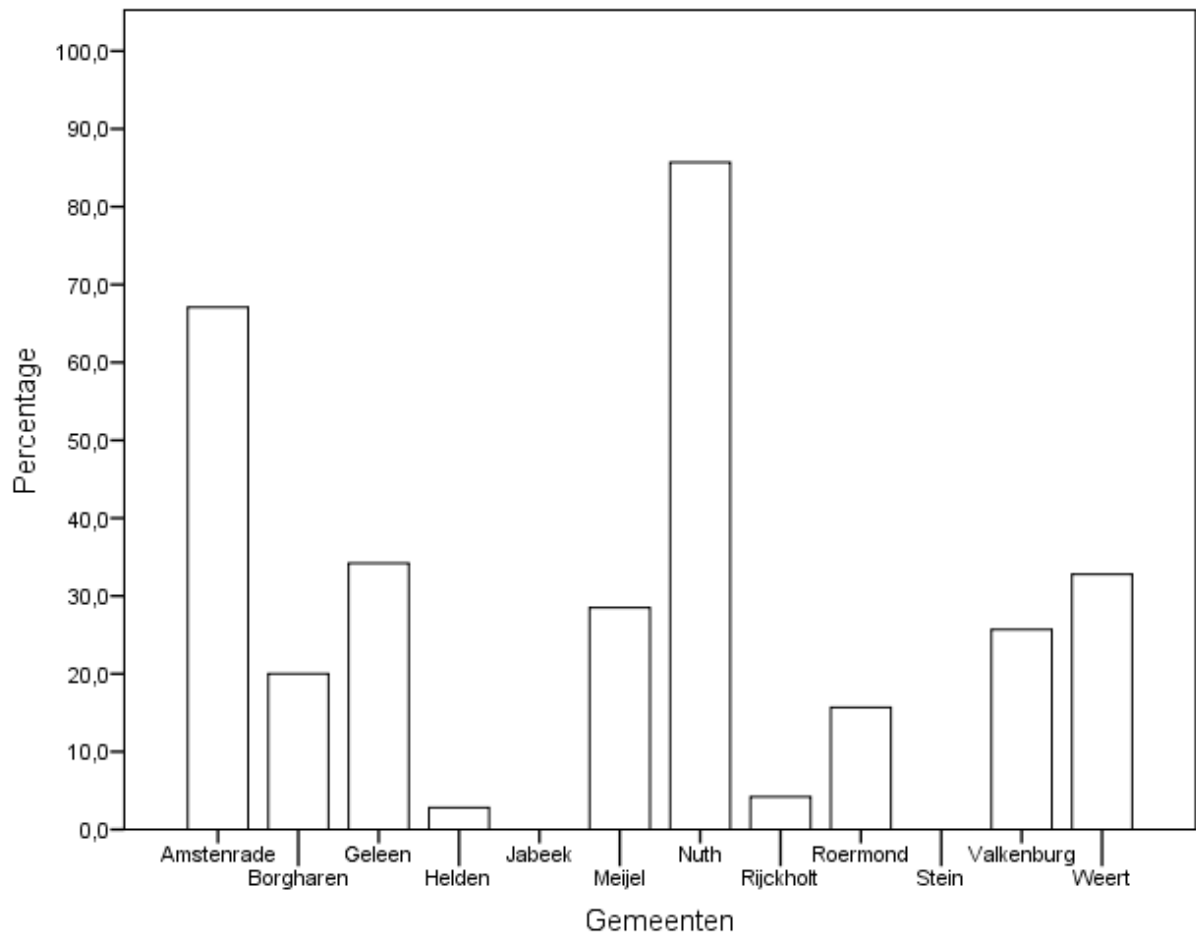
Bijlage IV. Grafieken aanwezigheid kohieren van de hoofdelijke omslag per provincie in percentages.

Noord-Holland: Aanwezigheid kohieren hoofdelijke omslag (%)

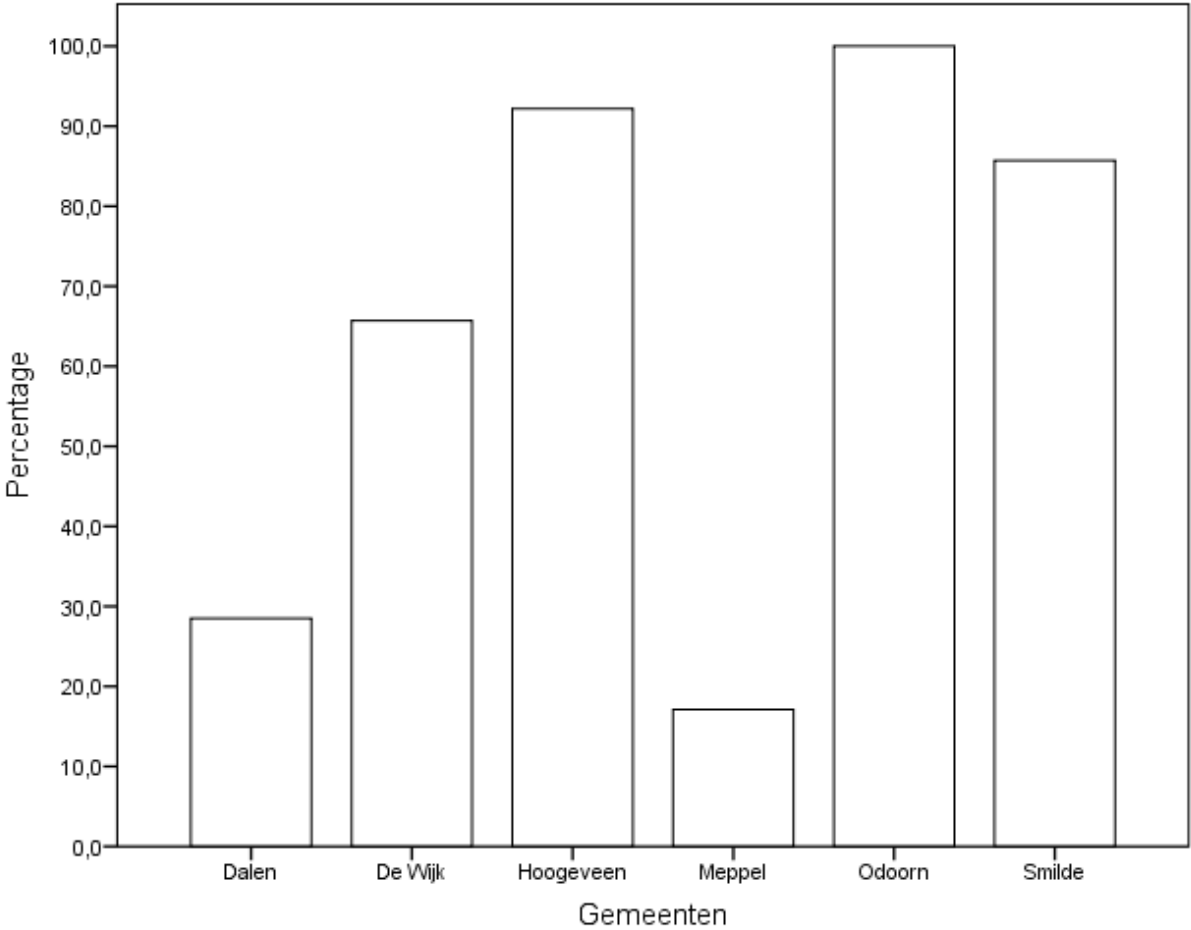

Limburg: Aanwezigheid kohieren hoofdelijke omslag (%)

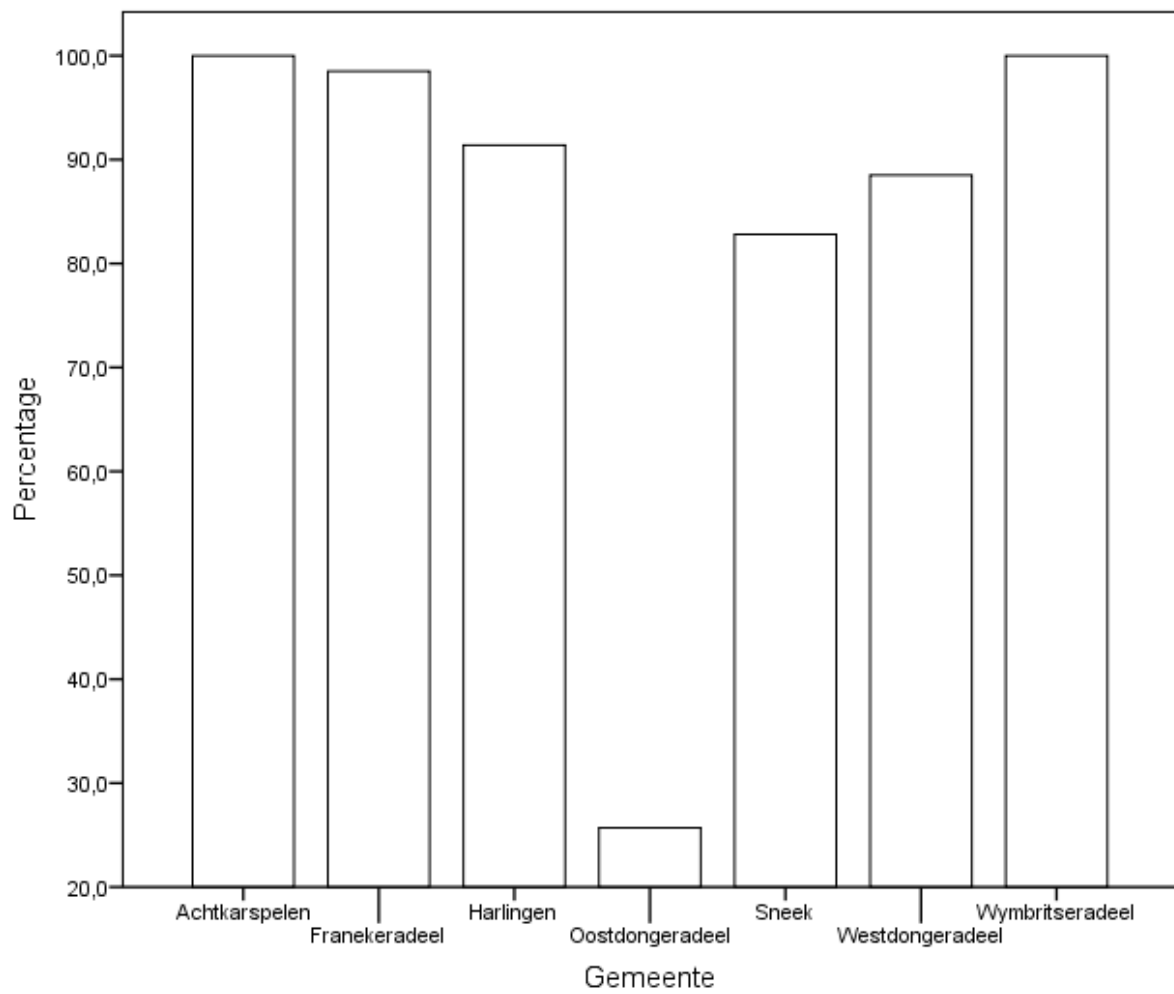

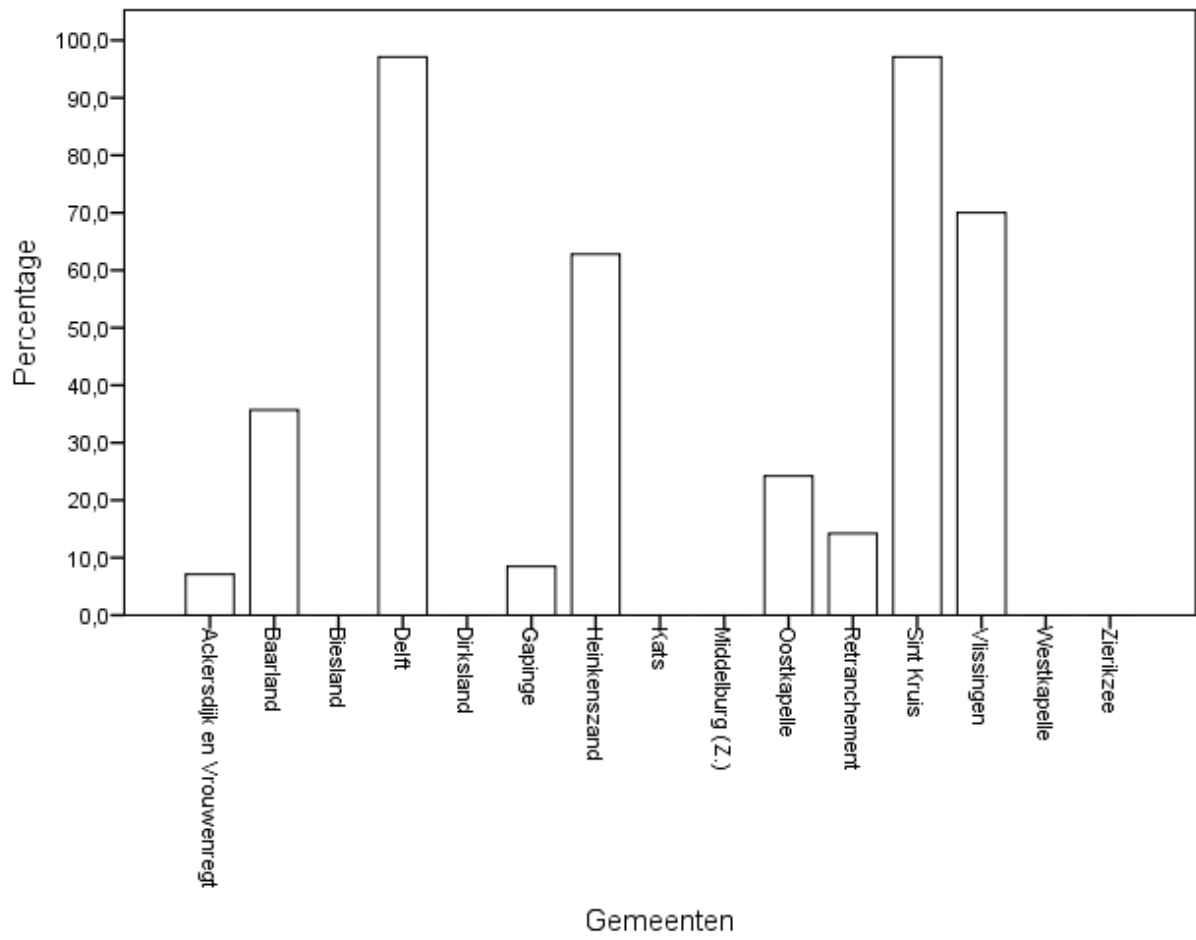
Drenthe: Aanwezigheid kohieren hoofdelijke omslag (%)

Friesland: Aanwezigheid kohieren hoofdelijke omslag (%)

Zeeland: Aanwezigheid kohieren hoofdelijke omslag (%)

Bijlage V

Tabel 7. Codeboek.

Tabel	Value	Betekenis
HOOFD	HOOFD	Vader (of moeder na overlijden vader) van OP
OP_m	HOOFD=OP	Het mannelijke hoofd van de familie is de OP en is ouder dan 20
	OP	OP woont in bij een familie en is ouder dan 20
	ALLEENST	OP woont op zichzelf en is ouder dan 20
OP_v	VROUW=OP	De vrouw van het hoofd van het huishouden is de OP, zie de tabel OP_v_man voor de man zelf
	OP	OP woont in bij een familie en is ouder dan 20
	ALLEENST	OP woont op zichzelf en is ouder dan 20
OP_v_man	HOOFD	Man van de vrouwelijke OP [tegenhanger van VROUW=OP in de tabel OP_v]
SP_HO		Steekproef_Hoofdelijke Omslag
	GEM	Gemeente van onderzoekspersoon en kohier hoofdelijke omslag
	ARCH	Archief
	INVNR	Inventarisnummer van het archiefstuk
	JR	Jaar van de kohier van de hoofdelijke omslag
	IDNR	Identificatie nummer uit de steekproef
	FUNCTIE	Functie van de betreffende persoon
	NR	Nummer van de betreffende persoon in de kohier van de hoofdelijke omslag
	ANAAM	Achternaam van de betreffende persoon
	TV	Tussenvoegsel
	VNAAM	Voornaam van de betreffende persoon
	SAMNAAM	Samengevoegde naam (voor en achternaam)
	GESLACHT	Geslacht van de betreffende persoon
	KLASSE	Klasse van aangeslagen bedrag waarin de betreffende persoon is genoteerd
	BEROEP	Beroep van desbetreffende persoon
	ADRES	Aanwezigheid van adresgegevens
	WIJK	Wijk waar de betreffende persoon woont
	WIJKHSNR	Huisnummer in combinatie met wijkletter
	WIJKHSTV	Toevoeging bij huishummer in combinatie met wijkletter
	STRAAT	Naam van de straat
	HUISNR	Toevoeging bij huishummer in combinatie met wijkletter
	HUISNRTV	Huishummer in combinatie met straatnaam
	DEELGEM	Naam van een deelgemeente/gehucht binnen een gemeente

INKOMBW	Inkomen geschat door burgermeester en wethouders
INKOMR	Inkomen geschat door de Raad
LOALGM	Aftrek voor noodzakelijk levensonderhoud. Voor alle aanslagen gelijk
LOGZ	Aftrek voor noodzakelijk levensonderhoud. In verband met de samenstelling van het gezin. Getal van aantal kinderen.
LOVERBEDR	Bedrag van vermindering aan de hand van samenstelling van gezien (zie LOGZ).
AANTKINOND16	Aantal kinderen jonger dan 16 jaar
LOTOT	Combinatie van LOALGM en LOVERBEDR
VASTBEDRINKOM	Vastgesteld bedrag van het inkomen
BELINKOM	Belastbaar inkomen
PERBELINKOM	Percentage belastbaar inkomen
DAGTEK	Dagtekening
TOTBEDR	Totaal te betalen hoofdelijke omslag
BEDRKL	Bedrag van belasting corresponderend met de klasse die gegeven is.
BEDRBW	Bedrag van belasting vastgesteld door Burgemeester en Wethouders
AANM	Aanmerkingen
OPM	Opmerkingen
